

59STE VERGADERING

VERGADERING VAN DINSDAG 26 MAART 1963

(Bijeenroepingsuur 13.00)

Voorzitter: de heer Van Thiel

Tegenwoordig zijn 138 leden, te weten:

de heren Van Thiel, Vondeling, Engelsman, Daams, Kranenburg, Blom, Ruygers, Willems, Van den Tempel, Vermooten, Schagen, Van Lier, Tans, Kleijwegt, Reehorst, Geertsema, Baart, Egas, Zwanikken, Roemers, Couzy, mejuffrouw Knol, de heren Nederhorst, Berger, Scheps, Kieft, Schurer, Vermeer, De Vreeze, De Ruiter, Van Eibergen, Wierda, Brandsma, mevrouw Heroma-Meilink, de heren Aarden, Den Uyl, mevrouw De Roos-Oudegeest, de heren Suurhoff, Baeten, Horsmans, Bommer, Goedhart, mevrouw Van Someren-Downer, de heren Westerhout, Koopman, mejuffrouw Schilthuis, de heren Zeegering Hadders, Van der Veen, Berkhouwer, Van Buel, Van den Heuvel, Visser, Venverloo, Brouwer, Ritmeester, mejuffrouw Nolte, de heren Korteweg, Weijters, Visch, mejuffrouw Kok, de heren Lamberts, Van Bennekom, Oud, Van Dongen, Van Helvoort, De Kort, Van Eijdsen, Laan, Albering, mejuffrouw Lemaire, de heren Blaisse, Van Koeverden, Bogaers, Roosjen, Bruins Slot, jonkvrouwe Wittewaall van Stoctwegen, de heren Corver, Lucas, Welter, Van Leeuwen, Van Doorn, Moorman, Versteeg, Mellema, Assmann, Bakker, Vrolijk, Kleisterlee, Aantjes, Verkerk, Biewenga, Veerman, Engelbertink, Meulink, Roolvink, Schuijt, Andriessen, Stokman, Jan Maenen, Kramer, Drogen, Verhoef, Franssen, Diepenhorst, Schuitemaker, Kikkert, Schmal, Van der Mei, Beernink, Van der Ploeg, Den Hartog, Van den Bergh, Tilanus, Lankhorst, Vredeling, Posthumus, Patijn, Kolfshoten, Gerbrandij, De Kadt, Peschar, Van Gelder, mevrouw Kuiper-Struyk, de heren Kodde, Mulders, Jos Maenen, Van der Peijl, Broos, Smallenbroek, mevrouw Tellegen-Veldstra, de heren Noordenbos, De Wolf, Van Dis, Jager, mevrouw Stoffels-van Haaften, mejuffrouw Ten Broecke Hoekstra, de heren Peters, De Graaf,

en de heer De Quay, Minister-President, Minister van Algemene Zaken, de heer Cals, Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, de heer De Pous, Minister van Economische Zaken, de heer Veldkamp, Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, de heer Scholten, Staatssecretaris van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, de heer Stijkel, Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, en de heer Gijzels, Staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid.

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp **Regelen met betrekking tot Gevaarlijke Stoffen (6570)**.

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De heer **De Ruiter** (C.H.U.): Mijnheer de Voorzitter! Zoals uit het voorlopig verslag blijkt, ga ook ik akkoord met de algemene strekking van dit wetsontwerp. Gezien de grote ontwikkeling op chemisch gebied, de toeneming van het gebruik van chemicaliën in de industrie en het grotere vervoer van deze stoffen, is dit wetsontwerp nodig, omdat productie, vervoer en gebruik gevaar kunnen opleveren. Het gebruik van giftige stoffen neemt toe, zowel in de industriële als in de agrarische sector, waardoor er allerlei mogelijkheden ontstaan, waaraan men vroeger niet had gedacht. De memorie van toelichting somt op blz. 1, linkerkolom, enkele voorbeelden op van het gebruik van gevaarlijke stoffen, maar ik meen, dat deze lijst nog wel voor uitbreiding vatbaar is. Het mogen wel uiterst bekwaame mensen zijn, die met het oppertoezicht worden belast. De vraag kan worden gesteld, of deze mensen de ontwikkeling zullen kunnen bijhouden. Op hen

De Ruiter

rust m.i. een zware verantwoordelijkheid. Beschouwde men vroeger als gevaarlijke stoffen datgene, wat voor defensieve doeleinden werd gebruikt en beperkte dit zich in hoofdzaak tot „de Hembrug”, thans ligt dit echter anders, daar de industrie zich dermate heeft ontwikkeld, ook op het terrein van gevaarlijke stoffen, dat er slechts zeer weinigen zijn, die deze ontwikkeling bij kunnen houden. De stoffen, die men vroeger gevaarlijke stoffen noemde, zijn er nog wel, maar zij zijn bij wat men thans produceert en verwerkt in de industrie eigenlijk maar eenvoudige stoffen geworden. Daarbij komt, dat er op het terrein van de chemische industrie telkens nieuwe ontdekkingen worden gedaan, die men gaarne geheim houdt en mijn vraag is hoe dit nu moet ten aanzien van degenen, die op grond van dit wetsontwerp hierop toezicht moeten houden. De regering heeft dit ook wel begrepen, gezien het feit, dat bij artikel 6 wat het vervoer betreft een Centraal Advieslichaam voor het vervoer van gevaarlijke stoffen zal worden ingesteld, bestaande uit een vaste coördinatiecommissie, een vaste commissie voor vervoersaangelegenheden en een vaste commissie voor juridische aangelegenheden, waarvan lid 3 van artikel 6 zegt, dat de commissies op zodanige wijze zullen worden samengesteld, dat de onderscheidene, bij de verlading en het vervoer van gevaarlijke stoffen betrokken belangen daarin een deskundige en aan het gewicht daarvan evenredige behartiging vinden. Ik ga daarmee akkoord, omdat ik meen, dat de ondertekenaars van dit wetsontwerp zich bewust zijn van de gevaren, die zich bij het vervoer kunnen voordoen. Toch komt hier nog wel een vraag bij mij op. In de memorie van toelichting op dit wetsontwerp wordt op blz. 1, rechterkolom, als voorbeeld genoemd een vrij recent geval, dat zich op een van onze hoofdwegen heeft voorgedaan, waarbij de tank van een tankauto met tot vloeistof verdicht brandbaar gas lek werd en grote wolken gas zich in de omgeving verspreidden. Dit ongeval had catastrofale gevolgen kunnen hebben, indien het niet op de grote weg, doch in de bebouwde kom had plaatsgehad. Door het gebrek aan grote wegen moeten dergelijke stoffen nog heel vaak door bebouwde kommen worden vervoerd.

Mijnheer de Voorzitter! Voorziet dit wetsontwerp nu hierin, dat het vervoer van dergelijke stoffen verboden zal worden door bebouwde kommen; m.a.w. is mijn vraag, of alle industrieën, die dergelijke stoffen nodig hebben, via grote wegen te bereiken zijn. Naar mijn mening liggen vele industrieterreinen niet aan grote wegen, en nu kan men het vervoer laten begeleiden door de mensen, die hiervoor zijn aangewezen, maar ook zij kunnen niet waarborgen, dat zo'n tank niet lek wordt in een bebouwde kom. Gaarne zou ik horen welke extraveiligheidsmaatregelen men denkt te nemen voor het vervoer in bebouwde kommen.

In artikel 11 worden de ambtenaren genoemd, die belast zijn met de zorg voor de naleving van de bij of krachtens deze wet gegeven regelen en voorschriften. Dit zijn dan in de eerste plaats de commandant en de controleurs van het Korps Controleurs gevaarlijke stoffen. Ik meen, dat speciaal de commandant kennis moet hebben van de samenstelling van de stoffen, die vervoerd of verladen worden, of althans een chemicus tot zijn beschikking moet hebben, die hem kan inlichten, waardoor hij zijn controleurs bij vervoer van bepaalde stoffen voldoende kan inlichten. Is dit het geval? Verder kan ik ermee instemmen, dat de betrokken ambtenaren bij artikel 12 betredingsbevoegdheid wordt gegeven en zich daardoor zo nodig toegang kunnen verschaffen met behulp van de sterke arm. Mijnheer de Voorzitter! Ik zit nog met een enkel punt.

De uitvoering van de Hinderwet beruiste vroeger bij Gedeputeerde Staten. Thans bij de gemeentebesturen met beroep op de Raad van State. Nu gaat de Hinderwet ook over het opslaan van gevaarlijke stoffen, o.a. benzine. Daar deze wet ook gaat over het opslaan van gevaarlijkse stoffen, meen ik, dat het juist is, dat bij de uitvoering van deze wet rekening zal worden gehouden met de noodzaak tot inschakeling van de gemeentebesturen in gevallen (staat er), waarin ont-

De Ruiter e. a.

plofbare stoffen b.v. binnen de gemeente worden gebracht of gebezigd. Ik meen, dat de term „ontplofbare stoffen” te beperkt is en ik zou liever hebben gezien, dat hier gevaarlijke stoffen waren genoemd. Dan is er ook overleg, wanneer het geval zich voordoet, dat men in een bepaalde gemeente zich wil ontdoen van gevaarlijke stoffen of van de verpakking. Een betrokken gemeentebestuur dient mijns inziens op de hoogte te zijn van vervoer en opslag van gevaarlijke stoffen binnen de gemeentegrenzen, waarbij eventueel de gemeentelijke politie kan worden ingeschakeld. Ik hoop, dat de bewindslieden dit met mij eens zijn.

En ten slotte de vraag: Is het de bedoeling van de wetgevers, dat de ambtenaren, genoemd in artikel 11, voldoende in staat zijn door hun taak voldoende veiligheid te scheppen tegen eventuele gevaren?

Mijnheer de Voorzitter! De memorie van toelichting zegt, dat in de Spoorwegwet alles voldoende is geregeld wat het railvervoer betreft. Behoudens kruisingen rijden de spoorwegen op een aparte baan. Dat nu een regeling wordt getroffen voor wegvervoer en binnenvaart heeft mijn volle instemming en tevens, dat hierbij het nationale vervoer, wat dit betreft, gelijkkluidend is aan het grensoverschrijdend vervoer. Bovendien heeft het mijn instemming, dat een paar verouderde wetten kunnen vervallen.

Ik verwacht, dat de bewindslieden mij kunnen overtuigen op die punten, waarover ik kritisch ben geweest.

De heer **Geertsema** (V.V.D.): Mijnheer de Voorzitter! Laat ik beginnen met vast te stellen, dat ik het volledig met de regering eens ben, dat de materie van het vervoer en het gebruik van gevaarlijke stoffen nodig wettelijk geregeld moet worden. In algemene zin gesproken kan ik meegaan met de wijze, waarop de regering zich voorstelt deze materie te regelen. Met name begrijp ik, dat het onvermijdelijk is, dat de wet veel overlaat aan de uitwerking door algemene maatregelen van bestuur en ministeriële beschikkingen. Ik geloof, dat dat onvermijdelijk is, o.m. door de noodzaak van snelle aanpassing o.a. aan internationale regelingen. Juist omdat er zoveel niet in deze wet staat, is de voorbereiding van alle uitvoeringsvoorschriften van zo overwegend belang. Ik had graag gezien, dat de regering bij deze wettelijke regeling iets meer aandacht had besteed aan de mogelijkheid van inschakeling van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie. Er is in de stukken vrij uitvoerig over van gedachten gewisseld. Wij weten allen, dat het met de p.b.o. niet zo gaat, als de voorstanders ervan — waar toe ik mij zelf ook altijd reken — graag zouden zien. Ik heb meer op deze plaats bij algemene debatten over de p.b.o. betoogd, dat een van de redenen, waarom die bedrijfslichamen eigenlijk niet behoorlijk van de grond komen, is, dat aan de bestaande lichamen zo weinig reële taken worden gegeven. Ten einde misverstand te voorkomen, wil ik herhalen wat ik reeds zo dikwijls heb gezegd, nl. dat ik altijd erg kritisch ben t.a.v. de wijze van totstandkoming van bedrijfslichamen, omdat ik steeds de eis stel, dat dit geheel vrijwillig moet gebeuren. Maar als op die manier eenmaal een dergelijk lichaam tot stand is gekomen, dient het zoveel mogelijk te worden ingeschakeld. Daar mankeert m.i. weleens iets aan. Nu heb ik het gevoel, dat de regering bij het onderhavige wetsontwerp de mogelijkheid had duidelijk te tonen in een wetstekst, dat het de regering daarmee ook ernst is. Ik geloof niet, dat het zo moeilijk was geweest om in dit wetsontwerp de bedrijfschappen te noemen. Nu zegt de Staatssecretaris: het ligt allemaal niet zo eenvoudig. Ook de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid is bij dit wetsontwerp betrokken. De ondertekenaars van het wetsontwerp zeggen: die zaak ligt niet zo eenvoudig. Ik geloof, dat het mogelijk was geweest, deze bedrijfschappen in de wet te noemen. Als dan de ondertekenaars van het wetsontwerp zeggen: „Ja, dat is niet zo eenvoudig, want het is niet van tevoren precies te voorspellen welk bedrijfslichaam dan in een bepaald geval eigenlijk belangen heeft”, dan antwoord ik: misschien zou dat in de praktijk enige moeilijkheden geven, maar die zouden op te lossen zijn geweest. Ik zou er daarom verre

Geertsema

de voorkeur aan hebben gegeven, wanneer de regering had aangetoond, door de bevoegdheden, adviserende bevoegdheden, want meer zijn het niet, vast te leggen in het wetsontwerp, dat het haar ernst is met het geven van bevoegdheden en het inschakelen van bedrijfslichamen.

Als ik nu concreet zeg hoe dat had moeten gebeuren, dan moet hierbij in de eerste plaats een verschil worden gemaakt tussen de regelingen op het gebied van het vervoer en die op het gebied van het gebruik. Wanneer wij kijken naar de regelingen op het gebied van het vervoer, zien wij, dat daarbij is ingeschakeld een centraal advieslichaam. Hierin is natuurlijk het bedrijfsleven vertegenwoordigd. Dit kan uiteraard van de zaak alleen maar een globale vertegenwoordiging zijn. Dus was het naar mijn mening wenselijk geweest, dat ook hier in het wetsontwerp de bedrijfslichamen zouden zijn genoemd — en wel in die vorm, ik geloof, dat dat helemaal niet moeilijk was geweest, door in artikel 6 neer te leggen, dat, alvorens advies uit te brengen, de commissies, die in artikel 6 worden genoemd, de meest betrokken bedrijfslichamen hadden moeten horen. Het spijt mij, dat dit niet is gebeurd.

Dan krijgen wij de regelingen met betrekking tot het gebruik. Daarbij is geen advieslichaam voorzien. Ik geloof, dat daar zeker redenen tot inschakeling van de bedrijfslichamen zouden zijn geweest. Nu zeggen de ondertekenaars, dat natuurlijk de S.E.R. zal worden ingeschakeld. Die natuurlijkheid spreekt voor mij nog niet zo sterk. Er wordt nl. verwezen naar artikel 41 van de Wet op de Bedrijfsorganisatie. Als ik dat artikel opsla, zie ik, dat er staat:

„Advies aan de Raad zal worden gevraagd omtrent alle belangrijke maatregelen op sociaal-economisch gebied, welke zij voornemens zijn te treffen.”.

Minister **Veldkamp**: U zou toch niet over onbelangrijke zaken advies willen laten vragen?

De heer **Geertsema** (V.V.D.): Neen, mijnheer de Voorzitter, maar ik meen, dat men zich kan afvragen, of nu uitvoeringsvoorschriften ten aanzien van de Wet Gevaarlijke Stoffen belangrijke maatregelen op sociaal-economisch gebied vormen.

Het is nl. juist — dat geef ik de bewindsman van Sociale Zaken gaarne toe —, men vraagt de S.E.R. geen advies over onbelangrijke dingen. Daarom geloof ik, dat hier niet het advies van de S.E.R. als zodanig had behoren te worden gevraagd, maar dat hier de betrokken bedrijfslichamen om advies had moeten worden gevraagd. Er zou ook nog een tussenweg zijn te vinden, die de bewindsman van Sociale Zaken zich ongetwijfeld uit zijn vorige bestaan als Staatssecretaris van Economische Zaken zal herinneren, nl. de manier, die wij kennen bij de Vestigingswet Bedrijven, waarbij de S.E.R. wel om advies wordt gevraagd, maar waarbij de S.E.R. het desbetreffende bedrijfslichaam hoort en diens advies dan in het zijne kan verwerken. Dit zou wel degelijk een mogelijkheid zijn geweest.

Ik wil trachten, elk misverstand te vermijden. Ik zal hier geen amendementen indienen. Ik geloof niet, dat ik de eerstgeroepene ben ten behoeve van de p.b.o. het wetsontwerp Gevaarlijke Stoffen te amenderen. Ik wil er alleen de aandacht op vestigen, dat het mij spijt, dat de regering de kans, op vrij eenvoudige wijze de bedrijfslichamen een taak toe te bedelen, niet heeft aangegrepen.

Ik moge in dezen nog één opmerking maken. Wanneer de ondertekenaars geruststellend zeggen: zij kunnen toch altijd adviseren, want alle voorontwerpen worden gepubliceerd, dan antwoord ik daarop, mijnheer de Voorzitter, dat dit ook nog maar zeer betrekkelijk is, want de verplichting tot publikatie vind ik alleen in artikel 5 — en dit artikel betreft de voorschriften op het terrein van het vervoer —, maar een overeenkomstige bepaling vind ik niet voor de voorschriften met betrekking tot het gebruik. Na artikel 7 is een dergelijke publikatie niet voorgeschreven. Wanneer dus de ondertekenaars zeggen: men is altijd als bedrijfslichaam op de hoogte en men kan dus ongevraagd adviseren, dan antwoord ik: ik zie nergens de verplichting om ten aanzien van de uitvoeringsvoorschriften, die betrekking op het gebruik hebben, publikatie te doen

Geertsema e. a.

en ik ben er dus niet zeker van, dat de bedrijfslichamen aan hun trekken komen. Het spijt mij niet alleen, dat de regering deze kans niet heeft aangegrepen, maar het spijt mij ook, dat de Kamer, waar men altijd bijzonder ervoor is, de p.b.o. uit te bouwen en waar men zich op alle mogelijke manieren met die p.b.o. bezighoudt, een dergelijk niet-inschakelen van deze lichamen — het niet uitdrukkelijk toebedelen van taken — klaarblijkelijk zo gemakkelijk slikt.

De heer **Stijkel**, Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat: Ik wil beginnen, mijnheer de Voorzitter, met mijn erkentelijkheid uit te spreken voor de omstandigheid, dat beide geachte afgevaardigden, die het woord hebben gevoerd, zich hebben uitgesproken ten gunste van de algemene lijnen van het ontwerp.

Wanneer ik dan mag trachten te antwoorden op de opmerkingen, die zij voorts hebben gemaakt, dan wil ik beginnen met in te gaan op de opmerkingen van de geachte afgevaardigde de heer Geertsema in verband met de inschakeling van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

De geachte afgevaardigde heeft als zijn mening hier kenbaar gemaakt, dat eigenlijk op een vrij eenvoudige wijze in het ontwerp een taak voor de publiekrechtelijke bedrijfslichamen kon zijn uitgestippeld. Het stelt mij wat teleur, mijnheer de Voorzitter, deze mening van de geachte afgevaardigde te hebben moeten beluisteren, want ik meende, dat wij in de stukkenwisseling al vrij uitvoerig aandacht aan deze materie hebben geschonken, waarbij wij al een vrij uitvoerig inzicht hebben verschaft over de moeilijkheden, die naar de mening van de ondertekenaars van de stukken op deze weg worden ontmoet. Wat toch is het geval? Het gaat hierbij om een wetsontwerp met betrekking tot gevaarlijke stoffen. Dit is niet een categorie goederen, die vrij eng is omschreven. Men treft daarin stoffen aan van alle mogelijke aard en samenstelling. Deze stoffen worden niet in één of twee bedrijfstakken gebruikt; deze gevaarlijke stoffen worden, ik mag wel zeggen, in praktisch alle onderdelen van het economisch leven aangewend. Het is dus buitengemeen moeilijk, van de zijde der regering telkens tevoren te bepalen in welke bedrijfstakken en in welke mate van dergelijke stoffen gebruik zal worden gemaakt. Vandaar, dat wij het bijzonder moeilijk en bezwaarlijk vinden telkens a priori uit te maken, welke van de bestaande publiekrechtelijke bedrijfslichamen in aanmerking komen om bij de uitvoering van deze wet de regering te adviseren. Wij hebben deze materie om advies aan de S.E.R. voorgelegd. De S.E.R. heeft een advies uitgebracht over de wijze, waarop naar zijn mening deze materie het beste geregeld kan worden, opdat de kringen van de belanghebbenden, in de ruimste zin van het woord, de regering van advies kunnen dienen. Dienovereenkomstig zijn de artikelen 5 en 6 van dit wetsontwerp bijna letterlijk overgenomen uit het advies, dat de S.E.R. heeft uitgebracht. Daar is het niet bij gebleven. Zoals uit de memorie van toelichting en de memorie van antwoord zal zijn gebleken, wil de regering ook nog verder gaan. Ik heb in deze stukken reeds kenbaar gemaakt, dat ook bij de verdere adviesinwinning over deze materie een plaats voor de publiekrechtelijke bedrijfslichamen kan worden ingeruimd. Alleen — ik zeg het nogmaals — moeten die lichamen zelf op grond van een gepubliceerd voorontwerp een initiatief nemen. Wanneer dat wordt genomen, zal van de zijde van de regering stellig al datgene worden gedaan, wat ertoe kan bijdragen, deze publiekrechtelijke bedrijfslichamen niet alleen in de gelegenheid te stellen die adviezen kenbaar te maken, maar ook bij de verdere uitwerking van deze zaken aandacht aan deze adviezen te besteden.

De heer **Geertsema** (V.V.D.): Excellencie, mag ik u vragen: waaruit blijkt de verplichting tot het publiceren van de voorontwerpen bij kwesties ten aanzien van gebruik?

Staatssecretaris **Stijkel**: Die verplichting is neergelegd in artikel 5 van het ontwerp.

De heer **Geertsema** (V.V.D.): Dat is alleen ten aanzien van vervoer.

Staatssecretaris Stijkel e. a.

Staatssecretaris **Stijkel**: Dat is in zoverre juist, dat de artikelen 5 en 6 betrekking hebben op hetgeen in beginsel in de artikelen 3 en 4 is geregeld. Deze laatste artikelen hebben inderdaad betrekking op het vervoer. Ik meen, dat ik mede namens de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid kan verklaren, dat de regering niet bedoelt in deze andere sector ten aanzien van het geven van advies hinderpalen in de weg te leggen. De materie is daar natuurlijk enigszins anders. Daarom is deze zaak ook niet in artikel 5 geregeld. Maar er bestaat stellig geen intentie bij de regering om in die andere gevallen anders te handelen.

De geachte afgevaardigde de heer De Ruiter heeft in de eerste plaats gesproken over het vervoer in bebouwde kommen. Ik ben met hem van oordeel, dat bij het vervoer in bebouwde kommen extramaatregelen genomen dienen te worden. De bestaande regeling, die berust op de verouderde Buskruitwet, kent reeds een systeem van waarschuwingen, waardoor contact met de gemeentebesturen kan worden opgenomen. Een dergelijk systeem zal voor alle gevaarlijke stoffen, dus niet alleen voor de stoffen, vervat in de buskruitregeling, worden overwogen.

Verder heeft de geachte afgevaardigde de heer De Ruiter nog gesproken over de vraag, of de commandant van het Korps Controleurs Gevaarlijke Stoffen wel voldoende deskundigen ter beschikking staan, ten einde hem bij te staan in het onderkennen van al deze verschillende producten. Het antwoord op deze vraag moet inderdaad bevestigend luiden. Er zijn in dit verband een aantal deskundigen ter beschikking, die ook in de verschillende adviesorganen zitting zullen hebben.

Voorts heeft de geachte afgevaardigde de heer De Ruiter nog gevraagd om de gemeentebesturen in te schakelen bij de uitvoering van de wet, mede met betrekking tot de bevoegdheden, die zijn neergelegd in de Hinderwet. Ik moge in dit verband erop wijzen, dat de Hinderwet andere belangen beoogt te beschermen dan de Wet op de gevaarlijke stoffen. De Hinderwet behartigt de belangen van de omwonenden in verband met hinderlijke bedrijven; de Wet op de gevaarlijke stoffen regelt de belangen van het vervoer en degenen, die in de onderneming werken.

Ten slotte wil ik nog het volgende zeggen, mijnheer de Voorzitter. Niet alle gevaarlijke stoffen zijn dermate gevaarlijk, dat te stringente waarschuwingssystemen moeten worden ingevoerd. Daarvoor zijn de transporten veelal te frequent. Wij moeten dus het toezicht beperken tot de echte gevaarlijke ontplofbare stoffen en tot stoffen, die bepaald een vergiftig karakter dragen.

Ik hoop, dat ik de opmerkingen, die door beide geachte afgevaardigden zijn gemaakt, op deze wijze bevredigend heb beantwoord.

De heer **Veldkamp**, Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid: Een enkel woord, mijnheer de Voorzitter.

Ik heb er begrip voor, dat de geachte afgevaardigde de heer Geertsema met zorg is vervuld, dat de uitvoeringsvoorschriften krachtens artikel 7 niet op gelijke wijze als de uitvoeringsvoorschriften van de artikelen 3, 1ste lid, en 4 vooraf worden gepubliceerd in de *Staatscourant*, waardoor b.v. de bevoegde bedrijfslichamen daarvan kennis zouden kunnen nemen. Ik dacht aanvankelijk, dat het ingrijpen op grond van artikel 7 veel onverwijlder moest geschieden, maar artikel 5 zegt ook, dat spoedgevallen zijn uitgezonderd.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb er geen bezwaar tegen te dezen een wijziging aan te brengen. Ik moge daarom mondeling de volgende nota van wijziging indienen.

Aan artikel 5 wordt een tweede volzin toegevoegd, luidende:

„Hetzelfde zal, behoudens in spoedgevallen, gelden voor het ontwerp voor de uitvoeringsvoorschriften als bedoeld in artikel 7 door de zorg van Onze Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid.”

De heer **Geertsema** (V.V.D.): Ik ben u bijzonder erkentelijk, Excellencie.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

TWEDE KAMER

Voorzitter e.a.

De artikelen 1 tot en met 4 worden zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: De Regering heeft in het wetsontwerp tijdens de openbare behandeling aan artikel 5 toegevoegd:

Hetzelfde zal, behoudens in spoedgevallen, geschieden voor het ontwerp voor de uitvoeringsvoorschriften als bedoeld in artikel 7 door de zorg van Onze Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid.

Naar ik verneem, heeft de bijzondere commissie tegen deze wijziging geen bezwaar.

De artikelen 5 tot en met 25 en de beweegreden worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het wetsontwerp wordt, nadat de bijzondere commissie tot aanvaarding heeft geadviseerd, zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp **Wet op de Raad inzake de luchtverontreiniging (7016)**.

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De heer **Lamberts** (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter! Het is mij als bewoner van het Waterweggebied niet mogelijk dit wetsontwerp zonder er mijn adhesie aan te betuigen voorbij te laten gaan. Wij moeten in het algemeen voorzichtig zijn met het instellen van al te veel raden, maar vanuit het oogpunt van een Rotterdammer wil ik mijn voldoening erover uitspreken, dat de Minister hier een Raad inzake de Luchtverontreiniging heeft voorgesteld. Ik vind het probleem hiervoor belangrijk genoeg. Reeds verscheidene malen hebben wij op deze plaats gesproken over luchtverontreiniging. Met name hebben wij erover gesproken met de mist van 1959, waarbij wij in het Waterweggebied, vooral in Rotterdam, een dagsterfteverhoging van 20 pct. vonden, parallel aan de verhoging van het SO_2 -gehalte en het stofgehalte in de lucht. Op 5 december 1962 hebben wij in Rotterdam een SO_2 -gehalte van de lucht gemeten, dat hoger was dan in Londen bij de bekende mistramp van 1952, waarbij in eerste instantie 4000 mensen zijn overleden en daarna nog eens 8000. Uit alles, wat wij nu weten over de luchtverontreiniging, is het duidelijk, dat wij moeten komen tot intensivering van het onderzoek. Dat onderzoek is ook in Nederland nog niet ver genoeg voortgeschreden om een duidelijk inzicht te hebben in de gevaren van de luchtverontreiniging, maar ik meen, dat het voor ons allen duidelijk moet zijn, dat wij hier niet te lang moeten praten, maar dat wij veel zullen moeten doen in de komende tijden. Nu heb ik de redevoeringen gelezen bij de installatie van de commissie inzake de luchtverontreiniging. Ik vond deze redevoeringen wat aan de matte kant. Ik had ze graag wat agressiever gezien, maar dat komt waarschijnlijk doordat de Minister wat zuiverder lucht inademt dan ik dat in Rotterdam kan doen. Daar aan zal het liggen. Vooral had ik graag in die installatierede meer nadruk zien gelegd op de vraag, of niet ten snelste een wet op de luchtverontreiniging moet worden ingediend. Ik geloof, dat dat dringend nodig is, omdat onze huidige Hinderwet in dezen volkomen onvoldoende is. Het lijkt mij niet zo moeilijk, want in een aantal landen zijn reeds duidelijke voorbeelden hiervan te vinden. Ik dring er bij de Minister op aan, dat hij deze raad stimuleert om ten snelste te komen met een ontwerp-wet in dezen. Ik ben het er volkomen mee eens, dat ook de Minister heeft gezegd bij die installatie, dat alle belanghebbenden hierin moeten kunnen meespreken, maar ik wil duidelijk naar voren brengen, dat dit een primair volksgezondheidsbelang is. Dit wordt een probleem, dat hand over hand toeneemt. Wij hebben langzamerhand geen zuivere lucht

Lamberts e.a.

meer; in bepaalde streken van het land hebben wij water, dat niet meer te consumeren is, en langzamerhand zijn wij aan een emotionele revolutie toe om hieraan iets te doen. Ik vind, dat het wel enige miljoenen mag kosten om hierin verbetering te brengen. Bij dit wetsontwerp heb ik één teleurstelling ondervonden. Het heeft mij nl. teleurgesteld, dat er in de raad geen vertegenwoordiger is opgenomen van de Commissie-Bodem-Water-Lucht in Rotterdam. Zij werkt nu geloof ik al dertien jaar. Zij heeft te kennen gegeven, dat zij tot een intensievere werkwijze wil komen; zij is bereid, daarvoor veel mensen en materieel in te zetten. Het is een commissie uit een van de belangrijkste gebieden van Nederland inzake de luchtvervuiling. Ik begrijp direct, dat de Minister zegt: ik had met instellingen te doen en dit was in deze zin eigenlijk geen instelling. Ik betreur het, dat deze commissie, vooral vanwege het contact, hier niet vertegenwoordigd is. Ik hoop, dat dat contact desondanks degelijk en geregeld zal zijn.

Ik wil de Minister nogmaals danken, dat hij dit wetsontwerp heeft ingediend.

Mejuffrouw **Ten Broecke Hoekstra** (V.V.D.): Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat iedereen in Nederland er langzamerhand van overtuigd is, hoe groot het probleem is, dat de luchtverontreiniging vormt. Ik vraag mij af, waarom wij niet veel eerder de commissie — en dan nu de raad —, waarover wij praten, in Nederland hebben gekregen. Ik kom wel niet uit Rotterdam zoals de vorige spreker, maar uit den Haag. Wij hebben hier waarschijnlijk een iets zuiverder lucht, maar ook in onze stad — dat is gisteravond nog in de gemeenteraad gebleken — speelt de luchtverontreiniging toch ook een grote rol, want de geuren van Rotterdam en met name van Pernis bereiken ons van tijd tot tijd, als de wind uit de voor ons slechte richting waait.

De Minister heeft zeer terecht in zijn installatierede, toen hij de commissie inzake de luchtverontreiniging installeerde, erop gewezen, welke enorme gevaren ons voortdurend in onze samenleving bedreigen, juist door deze luchtverontreiniging. De voorgaande spreker heeft hierop ook reeds gewezen. Dit vormt een enorme aantasting van de hygiëne van het milieu, zoals wij dat tegenwoordig noemen. Ik behoef hierop, geloof ik, niet verder in te gaan. Wij allen zijn ervan overtuigd, dat het bijzonder belangrijk is, dat er een adviesorgaan komt en dat alle deskundigen en al degenen, die erbij betrokken zijn, om één tafel te zitten en zich gaan beraden op een wetsontwerp. Ik dacht, dat dit een van de allerbelangrijkste functies van deze commissie was. Ik hoop, dat dit wetsontwerp spoedig zal kunnen worden ingediend.

Bij mij is één vraag opgekomen, waarop ik gaarne een antwoord ontvang.

Precies op dezelfde dag, dat de memorie van antwoord op dit wetsontwerp inzake de instelling van een Raad voor de Luchtverontreiniging verscheen, werd de commissie inzake de luchtverontreiniging door deze zelfde Minister geïnstalleerd. Nu staat er in de memorie van antwoord:

„De ondergetekende moge er overigens op wijzen, dat, indien een door velen bepleite wettelijke regeling van de luchtverontreiniging tot stand zal komen, een Raad inzake de luchtverontreiniging in die wet een nadere regeling zal vinden. Ook met het oog daarop acht de ondergetekende het wenselijk, de raad bij wet in te stellen, voortuitlopende op de totstandkoming van de hierboven bedoelde wettelijke regeling.”

Bij mij is de vraag opgekomen: hadden wij niet beter even op die wet kunnen wachten en dan die raad daarin kunnen regelen? Als ik goed begrijp wat hier staat, dan is het de bedoeling, dat, als die wet op de luchtverontreiniging tot stand is gekomen, daarin ook de raad te regelen. Gaarne verneem ik, of het niet mogelijk was geweest om deze commissie, die nu gelukkig reeds werkt, dan rustig te laten bestaan tot die wettelijke regeling tot stand komt.

De heer **Veidkamp**, Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan in mijn beantwoording betrekkelijk kort zijn. Ik wil wel zeggen, dat ik met bijzonder grote voldoening heb kennis genomen van de omstandigheid, dat de Kamer bij monde van beide geachte afgevaardigden zich positief tegenover het onderhavige wetsontwerp heeft opgesteld.

De geachte afgevaardigden weten, dat ik de aangelegenheid van de hygiëne van het milieu bijzonder belangrijk vind.

De geachte afgevaardigde de heer Lamberts heeft er nog eens aan herinnerd, tot welke calamiteiten de verontreiniging van het milieu en met name ook van de lucht kunnen leiden en de geachte afgevaardigde mejuffrouw Ten Broecke Hoekstra heeft uitgeroepen: Waarom zijn wij eigenlijk al niet veel eerder begonnen met de instelling van een dergelijk lichaam. Ik wil daarvoor niet te ver terugkijken, mijnheer de Voorzitter, ik wil alleen vóór mij uitkijken, zoals ik in de politiek met sommige andere dingen ook bijzonder graag doe en de geachte afgevaardigde mejuffrouw Ten Broecke Hoekstra zal dat na deze middag begrijpen. Ik wil dus alleen naar de toekomst kijken en ik ben blij, dat wij nu kunnen komen tot de instelling bij wet van de Raad inzake de luchtverontreiniging.

Met de geachte afgevaardigde de heer Lamberts ben ik van oordeel, dat veel meer onderzoek zal moeten plaatshebben. Twee zaken zijn m.i. nodig. Naar de wetenschappelijke kant bestaat dringend behoefte aan veel meer research, waarbij grote samenwerking zal moeten plaatshebben, vooral met die landen, die ook industriële centra hebben, ten gevolge waarvan lucht-, water- en bodemverontreiniging optreedt. Anderzijds in het bestuurlijke vlak zullen wij de richting uit moeten van een wettelijke regeling van het vraagstuk zelf. De geachte afgevaardigde de heer Lamberts had mijn installatierede wat agressiever willen zien. Installatieredes van commissies plegen niet zo agressief te zijn, u weet dit ook, mijnheer de Voorzitter. Het is een eerste prettig contact met de leden van de commissie en dan is men niet zo agressief, als men soms is bij sommige debatten in het parlement, gelukkig niet bij het debat over het onderhavige ontwerp van wet.

Ik ben met de geachte afgevaardigde de heer Lamberts van oordeel, dat de volksgezondheid in dezen een centrale rol speelt. Natuurlijk moeten alle belanghebbenden hun woordje kunnen zeggen, maar wij moeten deze zaken voortdurend onder de „scope” van de volksgezondheid blijven zien.

Ik wil nog weleens zien naar de mogelijkheid van meer contact met de commissie van bodem, water en lucht te Rotterdam, waarover de geachte afgevaardigde heeft gesproken. Het is een zó belangrijk centrum, juist voor dit vraagstuk, dat er aanleiding is het nog eens in overweging te nemen.

De geachte afgevaardigde mejuffrouw Ten Broecke Hoekstra heeft mij nog een stellige vraag gesteld: Waaraan hebt u niet volstaan met de commissie, die nu is geïnstalleerd, en meent u daaraan de vorm te moeten geven van een wettelijke instelling van de raad: u had naderhand bij de nadere wettelijke regeling inzake de luchtverontreiniging daarin toch zelf het college kunnen inpassen. Dit is zo, mijnheer de Voorzitter, maar ik meen, dat de overwegingen, die ik in de memorie van antwoord ook op andere gronden heb genoemd, vóór de instelling van het college bij wet pleiten en dat met name het belang van het college er bepaald niet onder zal lijden, wanneer het bij wet wordt ingesteld. Ik geloof, dat dit ook een belangrijke overweging kan zijn voor de instelling bij wet. Ik ben overigens met de geachte afgevaardigde van gevoelen, dat wij wat zuinig moeten zijn om al te veel lichamen bij wet in te stellen.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsontwerp wordt, na goedkeuring der onderdelen en nadat de vaste Commissie voor de Volksgezondheid tot aanvaarding heeft geadviseerd, zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp **Wettelijke voorschriften inzake ziekenverzorgers en ziekenverzorgsters (6819)**.

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De heer **Van Gelder** (C.H.U.): Mijnheer de Voorzitter! Gaarne wil ik over het onderhavige wetsontwerp enkele opmerkingen maken en ik wil dan beginnen, een vraag aan de geachte bewindsman te stellen. Welke voor mij vooralsnog mysterieuze overwegingen hebben ertoe geleid, de benaming van de wet bij het huidige ontwerp na het voorontwerp te wijzigen in de zin, als is geschied? Het voorontwerp van wet had nl. de naam: Wet op de ziekenverzorgsters en ziekenverzorgers. Dat paste ook bij hetgeen in de witte stukken wordt medegedeeld, nl. dat het meestal vrouwen zijn, die dit beroep uitoefenen. Thans staat er aan de bovenzijde van de stukken: Wettelijke voorschriften inzake ziekenverzorgers en ziekenverzorgsters. Ik stel mij voor, dat de geachte bewindsman straks bij de beantwoording van de vraag naar de reden hiervan mannentaal ten gehore zal brengen.

Met de algemene strekking van dit wetsontwerp kan ik mij verenigen. Er is een noodzaak tot erkenning van het diploma en de daarvoor geschikte opleidingen; er is een noodzaak tot het verschaffen van een status aan de ziekenverzorgsters. Dat is in de praktijk ook wel gebleken. In de derde plaats zie ik als een belang van een regeling als de onderhavige, dat men, wanneer eenmaal de opleiding van ziekenverzorgsters is erkend, andere eisen, hogere eisen wat betreft de opleiding van de verpleegsters kan gaan stellen.

Nu zou ik, mij met de algemene strekking akkoord verklarend, willen zeggen, dat hetgeen in grote lijnen in dit wetsontwerp wordt geboden m.i. geen afbreuk doet aan hetgeen zich verder op het gebied van de opleiding en het verschaffen van een status van respectievelijk aan verzorgenden en verplegenden nog zal ontwikkelen. De bewindsman zegt in de memorie van antwoord, dat er nog geen chaotische toestand bestaat op het terrein van de opleidingen van ziekenverzorgsters, doch dat die wel dreigt. Ik meen, dat wij dat niet alleen ten aanzien van de opleiding van ziekenverzorgsters kunnen zeggen, maar ook wat betreft opleiding en werkzaamheid van velen op het gebied van de verzorging en verpleging werkzaam. Het blijkt ook wel, dat men het op allerlei punten niet eens is over onderscheidingen en omschrijvingen. Ik denk b.v. aan het feit, dat de verpleeginrichtingen zich op het standpunt stellen, dat de ziekenverzorgster een werkster met een bepaald eigen karakter is, nadrukkelijk te onderscheiden van de ziekenverzorgster in de ziekenhuizen. Ik heb uit de stukken begrepen, dat dit standpunt niet zonder meer door de minister is overgenomen en dat hij van mening is, dat ook met één opleiding kan worden volstaan, zij het dan, dat er enige variatie mogelijk moet zijn waar het de stage betreft.

Er zijn ook moeilijkheden op andere terreinen. Ik denk b.v. aan de vraag, waar het terrein van de verpleging eindigt en dat van de verzorging begint. Ik denk aan de vraag, wat wij nu onder hulpkrachten moeten verstaan. Er wordt ten aanzien van die ziekenverzorgsters b.v. gesproken over eenvoudige verpleegkundige hulpkrachten. Daarnaast wordt zelfs in de witte stukken gesproken over andersoortige hulpkrachten dan de verpleegsters, zodat zelfs de verpleegsters als hulpkrachten worden aangemerkt. Ik geloof niet, dat dit de instemming van de verpleegsters zelf heeft, welke verpleegsters toch altijd een verantwoordelijkheid hebben op het gebied van de verpleegkunde, een verantwoordelijkheid, die geen ander, zelfs geen arts, van haar kan overnemen. Dan denk ik ook nog aan het feit, dat ik in de stukken een onderscheid tussen ziekenverzorgsters en bejaardenverzorgsters vind, hetgeen ik ook weleens anders heb horen stellen. In de stukken staat: Een ziekenverzorgster zal onder meer verzorgen de zieke bejaarden en bij de bejaardenverzorgster moet worden gedacht aan gezonde bejaarden. Nu dacht ik, dat het zo was, dat in de eerste plaats bejaarden vaak helemaal geen hulp nodig

Van Gelder

hadden, althans gezonde bejaarden, en in de tweede plaats, dat, voor zover zij die hulp dan wel nodig hadden, die dan ook door bejaardenhelpsters zou kunnen worden geboden en dat men de titel bejaardenverzorgster bovendien toch meer zou willen reserveren voor een type verzorgster of verplegende, die meer in de lijn van de ziekenverzorgster ligt. Ik meen zelfs, dat aanvankelijk wel eens is gedacht over het creëren van één opleiding voor beiden. Ik wil daarmee zeggen, mijnheer de Voorzitter, dat er op dit terrein nog zoveel in ontwikkeling is, dat ik het apprecieer, dat in dit wetsontwerp niet te veel ondersteboven wordt gehaald. Ik geloof, dat het goed zou zijn, wanneer op korte termijn over dit alles verder zou worden gesproken.

Wanneer ik dan iets mag zeggen over de algemene opzet van het ontwerp, moge ik erop wijzen, dat de eisen, aan het diploma te stellen, uit het ontwerp zonder meer duidelijk blijken. Daarvoor is nodig het afleggen van een examen, na het volgen van een cursus aan een opleidingsinstituut, dat door de minister is erkend.

Wat betreft de eis van de inschrijving (het tweede vereiste voor het voeren van de titel ziekenverzorgster), laat het wetsontwerp ons eigenlijk in het onzekere, althans formeel. Men kan uit het ontwerp wel nagaan wat vermoedelijk de bedoeling is, maar het staat er niet met zoveel woorden; met name staat daarin niet met zoveel woorden wat de eisen zullen zijn voor de inschrijving. Zal dat alleen zijn, zo zou men kunnen vragen, het behalen van het diploma en het zich vervolgens melden of zal er meer zijn vereist?

Wanneer men deze eisen zou moeten vinden in een aparte regeling bij nader voorschrift, als bedoeld in artikel 11, sub 2, van het ontwerp, dan zou ik dit toch eigenlijk niet zo elegant vinden. Ik veronderstel, mijnheer de Voorzitter, na de stukken en de tekst van de wet gelezen en bestudeerd te hebben, dat het de bedoeling is als eis te stellen voor de inschrijving, dat men na het behalen van het diploma gaat werken in een inrichting, als bedoeld in artikel 5, sub a, een door de minister aangewezen verpleeginrichting of ziekenhuis, of in dienst van een daartoe door de minister aangewezen instelling van gezondheidszorg. Ik begrijp uit de stukken, dat, wanneer dit de bedoeling is, men dit doet in de gedachte, dat men op de ziekenverzorgsters, die haar diploma hebben behaald, toch nauwlettend toezicht moet uitoefenen. Ik vraag mij af, of dit nu werkelijk geheel reëel is. Is het inderdaad nodig om dit toezicht zo uit te oefenen. Dit is niet nodig, zou ik zeggen, wanneer men met de verpleeginrichtingen zou aannemen, dat die ziekenverzorgster een zo eigenaardige kracht is op het gebied van verzorging en verpleging, dat de taak, die zij heeft, niet of slechts voor een heel klein deel door een verpleegster zou zijn over te nemen. Ik vraag mij daarnaast af, of die kwestie van dat toezicht ook niet in belangrijke mate al een regeling zou kunnen vinden via de voorwaarden voor de aanwijzing als opleidingsinrichting. Ik vraag mij dan ook af, of de artikelen 5 tot en met 7 eigenlijk niet veel beter uit het ontwerp zouden kunnen verdwijnen. Het merkwaardige is, dat het ook een apart stukje is, dat zo uit het ontwerp zou kunnen worden gelicht, terwijl de rest zou kunnen blijven bestaan.

Ik wil daarover nog wel enkele opmerkingen maken en dan speciaal ook over de tekst van artikel 5. Daarin staat: het verrichten van werkzaamheden als ziekenverzorgster is uitsluitend toegestaan in bepaalde inrichtingen. Dat is dus het systeem. Nu is in de eerste plaats de vraag: wat verstaat men onder het verrichten van werkzaamheden als ziekenverzorgster? Als ik het goed begrijp, bedoelt men daarmee niet, dat de werkzaamheden, die in het algemeen door de ziekenverzorgster verricht zullen gaan worden, niet verricht zullen mogen worden dan alleen in de aangegeven inrichtingen. Ik stel mij voor, dat is bedoeld hier te stellen, dat het werken onder de titel van ziekenverzorgster slechts is toegestaan in de aangewezen inrichtingen en dat men erens anders niet als ziekenverzorgster mag werken. Ik dacht, dat dat de opzet van dit ontwerp was. Dit zo zijnde, heb ik enkele vragen in dit verband. Had men

Van Gelder e. a.

dit niet beter kunnen weglaten? Wanneer men als eis stelt voor de inschrijving: diploma plus het te werk gesteld zijn in een inrichting, als in artikel 5 bedoeld, zal degene, die eenmaal in een inrichting heeft gewerkt en daar vandaan gaat, zich altijd ziekenverzorgster kunnen blijven noemen en als ziekenverzorgster ingeschreven blijven, ook al werkt zij helemaal niet meer?

Iemand, die eenmaal ingeschreven is, wordt niet meer uitgeschreven, tenzij artikel 7 van toepassing is en gehandeld wordt in strijd met het bepaalde in artikel 5. Dat is de enige grond voor het wegwerken van de inschrijving. Daarna kan nog herinschrijving plaatsvinden volgens het bepaalde in lid 9. Voorts is het zo, dat, waar de werkzaamheden, die de ziekenverzorgster verricht, in de eerste plaats al niet kunnen worden omlijnd en zelfs niet duidelijk zijn af te grenzen tegenover het werk van de verpleegster, men deze situatie krijgt, dat men moet sanctioneren — dat doet men m.i. door het opnemen van de artikelen 5 tot en met 7 duidelijk —, dat ieder ander ditzelfde werk wel kan doen, mits zich maar geen ziekenverzorgster noemende. Dan krijgt men de situatie — die is wat vreemd —, dat een opgeleide kracht als ziekenverzorgster onder toezicht is en dat een onopgeleide kracht zonder toezicht zal kunnen werken — dezelfde werkzaamheden verrichtende — en daarbij geen enkele moeilijkheid zal ondervinden. In de wet staat, dat men de benaming ziekenverzorgster niet mag voeren zonder aan de eisen te voldoen, en artikel 8 geeft er enige bepalingen over. Wat kan men doen, wanneer een freelancewerkende juffrouw, die het diploma ziekenverzorgster heeft behaald, op een kaartje zou aangeven te hebben behaald het diploma ziekenverzorgster: b.v. „Mejuffrouw Pieterse, diploma ziekenverzorgster”? Ik geloof niet — dit stemt immers dan volkomen met de realiteit overeen —, dat men hier dan kan zeggen, dat zij de benaming ziekenverzorgster voert.

Al met al vraag ik mij af, of de gehele regeling, wat de artikelen 5 tot en met 7 betreft, zo gelukkig is. Ik dacht, dat het eenvoudiger en beter ware in dit stadium, in afwachting van wat er allemaal gaat komen en in verband met het feit, dat wij op het ogenblik toch alleen maar denken aan de verpleeginrichtingen en de ziekenhuizen en wij nog een erkenning nodig hebben van de opleidingen aan die ziekenhuizen, zonder meer de inschrijving — zo men die wil handhaven — te verbinden aan het diploma en het gebruik van de benaming goed te keuren, wanneer het diploma is behaald.

Ten slotte nog een opmerking over de kosten van de opleiding van de ziekenverzorgsters. Ik heb in de stukken gezien, dat de minister stelt: Meestal komen die opleidingskosten uit de verpleegprijzen en ik zal nog eens bezien in hoeverre subsidiëring mogelijk is. Ik meen, dat er alle aanleiding is dit te bezien, want hier is nog steeds sprake van een discriminatie, voor wat het terrein van de gezondheidszorg betreft, ten opzichte van andere terreinen. Ik denk b.v. aan de opleiding van bejaardenverzorgsters, die onder een ander ministerie vallen.

De heer **Lamberts** (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter! Het is duidelijk, dat wij ook de totstandkoming van de wettelijke voorschriften inzake ziekenverzorgsters en ziekenverzorgers toejuichen. Die opleiding is urgent. Wij mogen hierbij nog wel even hulde brengen aan de Federatie van Verpleeginrichtingen voor Langdurig Zieken en aan de Katholieke Vereniging voor Verpleeginrichtingen, dat zij zich zoveel jaren hiervoor hebben ingespannen en dat zij in wezen al — men noemt getallen van 1200 — meisjes hebben opgeleid en dat dezen wachten op een diploma op dit punt.

Toch zitten er in dit wetsontwerp enige moeilijke punten. Een van de moeilijke punten is de samenhang van de opleiding van verpleegster en ziekenverzorgster.

De Minister geeft toe, dat er een duidelijke samenhang is, maar desondanks schept hij een aparte regeling reeds op dit moment voor de ziekenverzorgsters.

In zijn memorie van antwoord aan de Eerste Kamer aangaande de begroting van Sociale Zaken en Volksgezondheid

Lamberts

zegt de Minister: er zijn bezwaren tegen die sterke basisopleiding voor de verpleegsters en daaraan kan men eventueel tegemoet komen door niet het m.u.l.o.-diploma te vragen, maar misschien andere getuigschriften en desnoods verklaringen.

Dit is natuurlijk een groot verschil. Wanneer wij in de toekomst het m.u.l.o.-diploma als basis voor de verpleegstersopleiding willen nemen, dan, aldus heeft prof. Hornstra berekend, zullen wij ongeveer de helft van de jaarklassen nodig hebben voor het verpleegstersberoep.

Juist nu wij leven in een tijd met een stijgende vraag naar verpleegsters in verband met de uitbreiding van de inrichtingen, maar ook in verband met het feit, dat per patiënt steeds meer verpleegsters nodig zijn — u weet, mijnheer de President, dat dit in ziekenhuizen varieert van een halve tot twee verpleegsters per bed; de neiging is aanwezig, dit aantal steeds hoger te stellen —, zullen wij in de ziekenhuizen in de toekomst misschien in de moeilijkheid geraken, dat wij er te weinig verpleegsters hebben en dat men dan ook daar de neiging heeft, ziekenverzorgsters op te leiden, die dan toch in mijn ogen en ook b.v. in de ogen van de Federatie van Verpleeginrichtingen toch andere ziekenverzorgsters zullen zijn dan die, welke in deze verpleegtehuizen worden opgeleid. Ik zie toch wel een gevaar in deze gespletenheid van inrichtingen en eigenlijk ook in de gespletenheid van denkwijze.

De Minister zelf geeft daar ook weer een duidelijk voorbeeld van doordat hij in de wet de verpleegtehuizen vooropstelt, terwijl hij in de memorie van toelichting eerst over de ziekenhuizen spreekt. Hij houdt blijkbaar beide kanten te vriend en hij heeft nog geen duidelijke keuze gedaan. Ik zie hier gevaren voor de toekomst, maar ik geloof, dat de Minister deze gevaren in de hand kan houden en dat wij niet verschillende soorten ziekenverzorgsters moeten krijgen.

Er moet worden voorkomen, dat de ziekenverzorgster als een tweederangsverpleegster wordt gezien. Ziekenverzorgster is een beroep met een volkomen eigen inhoud, een eigen taak, die er hoofdzakelijk op neerkomt, oudere, langdurig zieken liefderijk te verzorgen. Dit is een zeer hoge taak. Daarnaast zal de ziekenverzorgster bij de reactivering moeten worden ingeschakeld. Die is in een verpleeginrichting toch van een andere aard dan in een ziekenhuis en een sanatorium of een psychiatrische inrichting. Ik geloof, dat de Minister dit in de toekomst toch wel in de hand moet houden.

Ik wil nog even met een enkel woord zeggen, dat de salariëring van deze ziekenverzorgsters op een behoorlijk peil moet liggen. Wij moeten er vanaf het begin voor waken, dat dit goed wordt geregeld, want dit is een beroep, dat wij in steeds sterkere mate in de toekomst nodig zullen hebben.

Ik kom nu op een van de moeilijke punten. Dit betreft de beroepsbescherming. Deze is evenals bij de verplegenden niet mogelijk. De Minister stelt hier een titelbescherming voor. Dit is volkomen aanvaardbaar. Het is echter onaantvaardbaar, dat de titel niet wordt verbonden aan het behaald hebben van het diploma, maar aan de inschrijving bij een aangewezen inrichting. Het diploma wordt daarmee toch bepaald gediscrimineerd. Ik meen dan ook, dat die titel onverbrekelijk aan het diploma moet worden verbonden. Ik meen, dat artikel 5, zoals het in het wetsontwerp staat, er bepaald uit moet worden gehaald. Nu kan ik mij voorstellen, dat de Minister zegt: Toch heb ik er behoefte aan, ergens regeland op te treden, nl. daar, waar de ziekenverzorgster terechtkomt. Ik kan dit met hem meevoelen, want in de komende jaren zal de ontwikkeling inderdaad stevig in de hand moeten worden gehouden. Mijns inziens moeten wij erop aansturen, dat in eerste instantie de verpleeginrichtingen moeten worden geholpen. Ik kan mij dan ook voorstellen, dat wij artikel 5 schrappen. Volkomen kan ik mij voegen in de denkwijze van de geachte afgevaardigde de heer Van Gelder, nl. om de artikelen 5, 6 en 7 eruit te lichten. Ik kan mij toch voorstellen, mijnheer de Voorzitter, dat de Minister er behoefte aan heeft de zaak iets meer in de hand te

Lamberts e.a.

houden. Het is mijns inziens dan ook nuttig artikel 5 aldus te doen luiden:

In ziekenhuizen, verpleegtehuizen en bij instellingen van gezondheidszorg mogen slechts ziekenverzorgers en ziekenverzorgsters als bedoeld in artikel 2, eerste lid, worden te werk gesteld, indien deze instellingen daartoe door Onze Minister zijn aangewezen.

Dan hebben wij dus niet de vrijheid aangetast van de ziekenverzorgster, maar dan heeft de Minister een aanstellingsbevoegdheid, waarbij hij in de hand kan houden welke inrichtingen, waaraan hij dan eisen kan stellen, daarvoor het eerst in aanmerking komen.

Minister Veldkamp: Ik heb het betoog van de geachte afgevaardigde niet geheel begrepen. Zouden in ziekenhuizen, verpleeginrichtingen en andere instellingen van gezondheidszorg alleen ziekenverzorgsters mogen werken, wanneer de Minister de instelling heeft aangewezen? Het bezwaar van de geachte afgevaardigde de heer Van Gelder geldt dan a fortiori.

De heer De Vreeze (K.V.P.): Dan wordt het toezicht juist daar geregeld, waar het niet zo nodig is.

De heer Lamberts (P.v.d.A.): Ik geef het ook de Minister als redmiddel in overweging, mijnheer de Voorzitter.

In eerste instantie meen ik dus, dat artikel 5 en dus ook de andere artikelen moeten verdwijnen, maar het is mijns inziens een soort van redmiddel voor de Minister om toch nog enige invloed te kunnen uitoefenen. Ik wil zeggen, mijnheer de Voorzitter, dat ik in principe de binding van de titel aan de verpleeginrichtingen ongewenst vind.

De algemene beraadslaging over het wetsontwerp wordt geschorst.

De vergadering wordt te 18.15 uur geschorst tot 20.15 uur.

AVONDVERGADERING

(Bijeenroepingsuur 20.15)

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van het wetsontwerp **Wettelijke voorschriften inzake ziekenverzorgers en ziekenverzorgsters (6819)**.

De algemene beraadslaging wordt hervat.

De heer De Vreeze (K.V.P.): Mijnheer de Voorzitter! Het verheugt mij, dat dit wetsontwerp nu in deze Kamer in openbare behandeling kan worden genomen. Er is in ons land immers op het gebied van de ziekenverzorging een aantal jaren een gunstige ontwikkeling waar te nemen geweest, dank zij het initiatief van de twee nationale organisaties van verpleeginrichtingen en natuurlijk ook van die inrichtingen zelf. De Hoofdinspectie van de Volksgezondheid heeft op haar wijze bijgedragen aan het van de grond krijgen van de opleiding. Men heeft de nodige ervaring opgedaan. Thans moet worden voorkomen, dat de ontwikkeling uit de hand gaat lopen, en er moeten garanties worden geboden voor een zo gunstig mogelijke verdere ontwikkeling. Dit zijn naar mijn mening redenen genoeg om de zaak wettelijk vast te leggen, waardoor kwaliteit en ook uniformiteit van de opleidingen afdoende kunnen worden gewaarborgd. De hulpkrachten krijgen hierdoor een status, die hun toekomst, een status, die waarschijnlijk ook stimulerend zal werken op de werving voor deze opleiding. Natuurlijk zou ook ik het prettiger hebben gevonden, als niet alleen de regeling voor de ziekenverzorging, maar ook de al zolang van zoveel zijden bepleite nieuwe regeling voor de ziekenverpleging thans op de agenda stond, niet alleen

De Vreeze

omdat dit ook een urgente zaak is, maar evenzeer omdat er, zoals de minister in de memorie van antwoord terecht zegt, een duidelijk samenhang bestaat tussen de opleiding van de verplegenden en die van de ziekenverzorgsters.

Nu het stuk ziekenverzorging van de voorstellen van de Voorlopige Verplegingsraad dan toch deze fase heeft bereikt, hoop ik maar, dat ook de rest binnen niet al te langen tijd uit de naar mijn indruk nog altijd nogal bedachtzaam en bedaard draaiende molen van de Voorlopige Verplegingsraad via departement en minister hier op tafel zal komen. Ik wil wel direct zeggen, dat de herziening van de gehele regeling voor de verpleegstersopleiding een verre van gemakkelijke zaak is. Het departement en deze minister hebben echter de laatste tijd getoond wel meer niet-gemakkelijke zaken te durven aanpakken en daarom ben ik optimistisch in mijn verwachtingen ten aanzien van de herziening van de verpleegstersopleiding. Ik meen overigens, dat een afzonderlijke behandeling van dit ontwerp toch ook een voordeel heeft, nl. dat nu het eigene van de ziekenverzorging wordt beklemtoond. Mijns inziens is in de memorie van antwoord terecht gezegd, dat men de ziekenverzorgsters niet moet zien als een lagere rang van verpleegsters, maar als andersoortige hulpkrachten. Wat betreft die term „hulpkracht” zou ik aan de geachte afgevaardigde de heer Van Gelder willen zeggen, dat het zijn van hulpkracht niet de eigen verantwoordelijkheid uitsluit. Hier wordt dus iets nieuws en niet een eenvoudiger uitgave van een oude bekende geïntroduceerd. Er wordt hier wettelijk een grotere differentiatie mogelijk gemaakt en die differentiatie is op gezonde wijze uit de behoeften van de praktijk zelf gegroeid.

Met hetgeen het wetsontwerp en de stukken inhouden ten aanzien van de toekomstige regeling van de opleiding en de tewerkstelling van de ziekenverzorgsters, kan ik mij heel goed verenigen. Wel wil ik erop wijzen, dat het wetsontwerp maar heel weinig — bijna niets — aangeeft ten aanzien van de nadere regelingen, die nog zullen moeten worden getroffen. Voorschriften en voorwaarden ten opzichte van opleidingsinrichtingen en inrichtingen, waarin de ziekenverzorgsters zullen mogen werken, hangen nog vrijwel geheel en al in de lucht. Maar gelukkig wordt na lezing van de stukken wel duidelijk, dat de minister zoveel mogelijk wil aansluiten bij hetgeen is gegroeid en hetgeen zijn waarde heeft bewezen. Gelukkig heeft de minister ook uitdrukkelijk gezegd, dat hij te dezen wil samenspelen met de betrokken organisaties, in het bijzonder de organisaties van verpleeginrichtingen. Daarom vind ik de vaagheid van het wetsontwerp niet zo erg. Het zou trouwens niet eenvoudig zijn deze uitvoeringsvoorschriften precies te omschrijven. De wet ziekenverpleging doet dat ook niet, maar wel meen ik, dat des te belangrijker is, dat de organisaties, die het werk moeten doen, die het zijn begonnen en die de ervaring hebben, voldoende inspraak krijgen.

Ik wil nog een enkele opmerking maken over de financiering van de opleiding, een punt, dat vanmiddag, als ik goed heb geluisterd, nog niet aan de orde is gekomen.

Met de minister ben ik het eens, dat subsidiëring van deze opleidingen — het gaat dan vooral om de opleidingen na de preklinische periode — een taak is, die niet alleen op de ziekenverzorgstersopleiding, maar evenzeer op de opleiding van verpleegsters betrekking heeft, dus een zaak is, die te zijner tijd in breder verband moet worden bekeken. Ik vertrouw er overigens op, dat hier vooralsnog, voor wat de ziekenverzorging betreft, geen overwegende moeilijkheden zullen liggen voor de inrichtingen, die de opleidingen ter hand zullen nemen, wanneer men in grote lijnen maar volgens het bestaande systeem doorwerkt. Trouwens, als dat wel zou moeten worden gevreesd, zouden de organisaties dat, lijkt mij, niet in hun gemoed hebben verborgen gehouden, maar zouden zij daarover wel iets hebben laten horen. Dit is, voor zover ik weet, niet gebeurd.

Het lijkt mij juist, dat de minister de mogelijkheid voor de opleiding en de tewerkstelling in ziekenhuizen en andere inrichtingen (psychiatrische inrichtingen, sanatoria, buiten de sector dus van de verpleeginrichtingen) wil openhouden, uiter-

aard onder de nodige voorwaarden en met daaraan door hem uitdrukkelijk toegevoegd, dat hij op de eerste plaats aan de verpleeginrichtingen denkt. Ik geloof, dat het niet goed zou zijn mogelijke ontwikkelingen in dit opzicht volkomen te blokkeren, al hebben dan ook de verpleeginrichtingen niet alleen historisch duidelijk verdiensten, maar ook duidelijke behoefte aan en aangepaste mogelijkheden voor de ziekenverzorging. Wat de minister hierover zegt, heeft mijn instemming. Ik wil hier maar één aantekening bij maken.

De bewindsman zegt: tewerkstelling in de wijkverpleging, dus voor verzorging van chronisch zieken thuis, is een kwestie van nader zorg. Nu ben ik het wel hierin met hem eens, dat de zaak met name voor de verpleeginrichtingen rijper is, verder gevorderd, duidelijker dan voor de, laat ik zeggen, sociale sector, maar ik zou toch de mogelijkheden voor de verzorging door ziekenverzorgsters van chronisch zieken in de gezinnen nu ook weer niet al te ver naar de achtergrond geschoven willen zien. Men moet geloof ik niet vergeten, dat het grootste aantal van de chronisch zieken, deskundigen spreken over 90 pct., thuis wordt verpleegd en dat heel velen daar zullen blijven, daar ook dienen te blijven, al ontwikkelt de zorg in de inrichtingen zich ook nog zo goed. Nu heb ik gehoord, dat men in de kring van de kruisverenigingen, waar men het inschakelen van de ziekenverzorgster naast de wijkverpleegster kennelijk nog niet helemaal kan overzien, denkt aan de mogelijkheid enkele experimenten op te zetten voor inschakeling van ziekenverzorgsters voor stad en platteland om eens uit te proberen wat hier voor kansen zijn. Ik zou de minister willen vragen om, als betrokkenen daarvoor bij hem komen, een dergelijk plan gunstig te willen ontvangen. Het lijkt mij nl. nuttig, nu de ziekenverzorgster haar officiële status gaat krijgen, de sociale sector ook tijdig in het beeld te brengen, om een evenwichtige ontwikkeling te bevorderen en om te voorkomen, dat deze zaak zich zo vastzet, dat het misschien over een zekere tijd erg moeilijk zou worden om de ziekenverzorgster ook voor de chronisch zieken in de gezinnen nog te benutten. Ik dacht, dat de verpleeginrichtingen daarvan weinig hebben te vrezen, voorlopig gaat het immers niet over grote aantallen en ik heb zelfs dezer dagen uit die kring gehoord, dat de mogelijkheid om toch ook al direct in de wijk, buiten de muren van de inrichting, een taak te vinden, stimulerend zou kunnen werken op de toeloop voor deze opleiding, zoals men mutatis mutandis mag aannemen, dat dit voor de verpleging ook het geval is.

Ik moet dan, mijnheer de Voorzitter, ten slotte nog enkele woorden zeggen over een kwestie, die vanmiddag nogal aandacht heeft gehad, nl. het systeem, dat in het wetsontwerp wordt gevolgd ten aanzien van de binding van gediplomeerde ziekenverzorgsters aan daartoe aangewezen inrichtingen, willen zij tenminste als ziekenverzorgster kunnen werken. Ik wil mij bij degenen, die hierover vóór mij hebben gesproken, wel in zoverre aansluiten, dat dit op het eerste gezicht nogal een moeilijke zaak is. Men volgt eens opleiding en dan is het toch eigenlijk vanzelfsprekend, als men die opleiding heeft gevolgd, dat men dan met het resultaat, dat daarbij is verkregen, mag werken, dan is het althans niet vanzelfsprekend, dat men alleen maar mag werken in die inrichtingen, die door de minister daartoe zijn aangewezen. Toch moet ik zeggen, dat ik mij, gegeven de hele situatie, met de gedachtengang van het wetsontwerp toch wel kan verenigen, zeker in de fase, waarin de ziekenverzorging zich thans bevindt. Wat in de toekomst nog eens mogelijk zou worden, wanneer dit beroep volkomen is gestabiliseerd, erkend, wanneer het publiek er ook voldoende begrip voor heeft, wanneer de voorwaarden, waaronder deze meisjes werken in de instituten, wat verder zijn geëvolueerd, dat kunnen wij aan die toekomst overlaten.

In tegenstelling met degenen, die mij hier voorgingen, ben ik het er wel mee eens, dat de ziekenverzorgster met haar verantwoordelijke taak en met haar opleiding, die goed is, maar uiteraard beperkt, toch in het belang van haar patiënten het best kan werken in een zeker kader onder een zeker toezicht. Ik zou deze situatie willen vergelijken met die van de

De Vreeze

kraamverzorgster, waar al jarenlang een dergelijke binding bestaat. Zij komt daar wel niet voort uit de wet, maar uit afspraken, die bij de opleiding worden gemaakt, maar het effect van beide is hetzelfde. Wij kennen daarbij een soortgelijke figuur, waarbij mij de garantie van deskundig toezicht van belang lijkt voor de patiënten, in het belang ook van de instellingen en misschien in zekere zin in het belang van de hulpkrachten zelf. Ik moet degenen, die tegen deze regeling hebben geopioneerd, toegeven, dat bepaalde moeilijkheden niet zullen zijn te ontgaan en dat men in dit systeem niet alle overtredingen ervan zal kunnen achterhalen, maar ik dacht, dat het toch zekere waarborgen gaf. Wanneer een afdoende beroepsbescherming op dit gebied mogelijk was, zou dit natuurlijk meer effectief zijn, maar ik meen, dat wij in deze Kamer het erover eens zijn met de minister, dat deze beroepsbescherming evenals bij de ziekenverpleging niet mogelijk is. De geachte afgevaardigde de heer Van Gelder heeft gezegd, dat, als een ziekenverzorgster eenmaal was ingeschreven en eenmaal had gewerkt in een aangewezen inrichting, zij dan haar hele leven ziekenverzorgster zou mogen blijven. Ik geef dat toe, maar ik dacht, dat het bij de opstellers van het wetsontwerp vooral hierom ging, dat, als zij gaat werken als ziekenverzorgster, zij dan in een bepaald verband moet werken. Anders zal zij uit het register moeten worden geschrapt. Ik wacht intussen met belangstelling af wat de minister hierover zal zeggen. Als de heer Van Gelder vraagt: is het nu beslist nodig, deze binding en dit toezicht, dan vind ik het geen levensbelang voor onze Nederlandse volksgezondheid, maar aan de andere kant vind ik, gezien het feit, dat wij in de aanloop zijn bij een nieuw beroep, het niet onredelijk het zo te doen, afwachtede wat eventueel later nog eens zou kunnen gebeuren. De geachte afgevaardigde de heer Lamberts heeft gezegd: ik zou ervoor gevoelen artikel 5 te schrappen, maar de minister moet de ontwikkeling wel in de hand houden en dus zouden in ziekenhuizen, verpleeginrichtingen en instellingen van gezondheidszorg enz. slechts ziekenverzorgsters mogen worden te werk gesteld, wanneer die instellingen daartoe door de minister zijn erkend. Ik meen, dat men op deze manier de bescherming en de beveiliging juist aanlegt daar, waar men mag aannemen, dat die niet zo nodig zijn. De bedoeling van het wetsontwerp is immers: deze meisjes mogen niet vrij werken — daarvoor is hun opleiding niet voldoende — buiten ieder georganiseerd toezicht. Ik meen, dat het niet redelijk is, ook niet tegenover de instellingen, juist de instellingen aan een beperking te binden en de rest vrij te laten.

De heer **Lamberts** (P.v.d.A.): Het was de bedoeling de verpleeginrichtingen te bevoordelen.

De heer **De Vreeze** (K.V.P.): Dat is dan een andere bedoeling dan bij deze bepaling van het wetsontwerp heeft voorgezeten.

Ik wil graag afwachten wat de minister hierover zal zeggen. Wel wil ik nu al zeggen, dat de betekenis van het wetsontwerp voor mij niet staat of valt met deze bepalingen, maar — nogmaals — ik vind, dat deze gedachte goed verdedigbaar is.

Minister **Veldkamp**: U hecht er wel aan.

De heer **De Vreeze** (K.V.P.): Ja zeker, althans op dit moment. Ik kan mij voorstellen, dat over een aantal jaren het niet meer nodig is, zoals ik mij kan voorstellen, dat men t.a.v. de kraamverzorgsters, die al een tiental jaren met deze figuur werken, op een gegeven moment het zal aandurven te zeggen: Laat ze maar vrij werken.

De heer **Lamberts** (P.v.d.A.): Dat is de suggestieve therapie van de minister.

Minister **Veldkamp**: Dat heb ik van de artsen geleerd.

De heer **De Vreeze** (K.V.P.): Ik wil hierbij overigens nog aantekenen, dat het feit, dat men de ziekenverzorgsters

De Vreeze e. a.

zou verplichten alleen maar in aangewezen inrichtingen te werken, een aansporing moet zijn voor al degenen, die daarbij betrokken zijn — dat is ook de minister op zijn wijze — om het mogelijke te doen om de positie van deze ziekenverzorgsters zo goed mogelijk te regelen, uiteraard zonder het evenwicht met andere sectoren te verbreken.

Ik heb ten slotte nog een laatste opmerking. In het voorlopig verslag is een suggestie gedaan voor de instelling van wat ik maar zal noemen een permanent orgaan van overleg en advies, betreffende al hetgeen met deze regeling samenhangt. Ik voel daar niet zo veel voor. Ik ben wat bang voor steeds meer specifieke overleg- en adviesorganen. Ik zou veel liever deze zaken, voor zover de overheidsorganen het niet af kunnen, voor zover er dus behoefte is aan overleg met maatschappelijke organen, maar onderbrengen bij reeds bestaande instanties, met een bredere taak, de Voorlopige Verplegingsraad of de Centrale Raad Volksgezondheid, welke samenstelling en equipering daarop dan zo nodig kunnen worden ingesteld.

Mejuffrouw **Ten Broecke Hoekstra** (V.V.D.): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil eraan herinneren, dat de geachte afgevaardigde de heer Van Gelder zoëven een opmerking heeft gemaakt over de benaming van dit wetsontwerp. Deze opmerking was uit mijn hart gegrepen. Ik geloof, dat er maar heel weinig ziekenverzorgers zijn, maar des te meer ziekenverzorgsters. Ik wil de Minister er in dit verband ook even op wijzen, dat het rapport van de Voorlopige Verplegingsraad ook spreekt van ziekenverzorgsters en helemaal niet van een ziekenverzorger. Dit geeft ook te denken.

Minister **Veldkamp**: Ik heb het gereleveerd in de memorie van toelichting.

Mejuffrouw **Ten Broecke Hoekstra** (V.V.D.): Ja, dat hebt u. Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde dit in dit verband de Minister nog even voorhouden.

Het is dan eindelijk zo ver, dat dit wetsontwerp in behandeling komt. Ik zeg „eindelijk”, omdat ik in de eerste plaats denk aan de honderden ziekenverzorgsters, die sedert 1954 zijn opgeleid op initiatief van de Federatie van Verpleeginrichtingen Langdurig Ziekten, in samenwerking met de Geneeskundige Hoofdingspectie van de Volksgezondheid. Later is ook de Katholieke Vereniging van Verpleeghuizen met deze opleiding begonnen.

Deze ruim 1200 reeds opgeleide krachten zullen dan eindelijk het zolang verbeide wettelijk beschermde diploma ontvangen, hetwelk haar steeds is voorgehouden!

Daarnaast zijn ook hulpkrachten in de verpleging opgeleid op andere opleidingen, niet onder toezicht van de beide bovengenoemde verenigingen; ongecontroleerde opleidingen dus. In de memorie van antwoord wordt gezegd, dat een aantal van 6 van deze opleidingen nog in stand is, met ca. 150 uitgeleide diploma's. Nog niet onderzocht blijkt te zijn, of zij ook in aanmerking komen voor het diploma krachtens deze wet. Ik hoop het van harte voor hen. Acht de Minister nog een mogelijkheid, dat door middel van enige bijscholing in eventuele leemten in deze opleidingen wordt voorzien, zodat zij niet de gehele opleiding moeten overdoen?

Ik zeg „eindelijk” in de tweede plaats, omdat in het interimrapport van de Commissie Verplegingsaangelegenheden in 1955 reeds naar voren werd gebracht, dat er in de verpleging grote behoefte bestond aan hulpkrachten, die onder leiding van verpleegsters blijven werken. Toen nog „Vera” geheten, welke naam later op verzoek van de Federatie van Verpleeginrichtingen gewijzigd werd in „ziekenverzorgster”.

In maart 1960 volgde de publikatie van de rapporten van de Voorlopige Verplegingsraad, waarvan een de ziekenverzorgster behandelt. Duidelijk wordt in dit rapport haar taak omschreven, te weten: ziekenverzorgsters, mits goed opgeleid en onder toezicht van een verpleegster werkend, zullen een taak vinden in inrichting en maatschappij, waar zij deels het werk

Ten Broecke Hoekstra

van de onopgeleiden zullen overnemen, deels echter ook dat van de verpleegster en leerling-verpleegster.

Gelukkig wordt de indruk, die de toelichting op het wetsontwerp op de gehele Commissie voor de Volksgezondheid gemaakt had, weggenomen, wanneer de bewindsman uitdrukkelijk in de memorie van antwoord stelt, dat hier geen sprake is van een verpleegster van lagere rang, maar wel van een hulpkracht met eigensoortige taak, waarbij het accent meer ligt op de verzorging.

Juist doordat de opleiding reeds jarenlang gegeven is in verpleeginrichtingen voor langdurig zieken, niet alleen om de verpleging op een hoger peil te brengen, maar ook uit gebrek aan personeel in deze inrichtingen, is het te begrijpen, dat de aan dit personeel te stellen eisen, zoals juiste benadering en omgang met langdurig en ongeneeslijk zieken, de gehele reactivering van deze patiënten en het scheppen van een huiselijke sfeer in de inrichtingen tot nu toe voor het beroep ziekenverzorgster als het typische eigene worden gezien. Het wetsontwerp gaat er echter van uit, dat ook in ziekenhuizen, psychiatrische inrichtingen en sanatoria onder bepaalde voorwaarden ziekenverzorgsters kunnen worden opgeleid en te werk gesteld. Bij deze opleiding zal b.v. de reactivering dikwijls moeilijk in de praktijk kunnen worden toegepast, terwijl juist deze bij de opleiding in verpleeginrichtingen een zeer centrale plaats inneemt. In verband hiermede is dan ook de vraag gesteld, of straks het erkende diploma niet wordt verstrekt aan twee niet op dezelfde wijze opgeleide krachten, die beiden het recht krijgen zich ziekenverzorgster te noemen, indien zij zich dan laten inschrijven, volgens het wetsontwerp, in een register en als ziekenverzorgster werkzaam zijn in de aangewezen inrichtingen.

In de memorie van antwoord wordt uitvoerig aandacht geschonken aan de uniformiteit in de opleiding en aan het waarborgen van een gelijkwaardig diploma door de leerlingen b.v. stage te laten lopen in verpleeginrichtingen, waar wel praktische ervaring met reactivering kan worden opgedaan. Er is nog een derde reden, waarom ik bij het wetsontwerp de verzuiming slaak: gelukkig, eindelijk, omdat nl. mag worden verwacht, dat meer kandidaten de opleiding tot ziekenverzorgster zullen kiezen, nu het diploma een wettelijke erkenning heeft. Dan denk ik aan al degenen, die niet voldoende vooropleiding hebben voor een verpleegstersopleiding, maar zich zeer zeker aangetrokken voelen tot dit beroep. Bovendien zullen de voorbereidende opleidingen voor de verzorgende beroepen bij het nijverheidsonderwijs ongetwijfeld ook de animo voor het beroep ziekenverzorgster vergroten, omdat de opgeleide krachten als het ware hun opleiding kunnen afronden met een erkend diploma. Al zou het inderdaad veel beter zijn geweest, wanneer de verpleegstersopleiding als geheel in haar onderlinge samenhang aan de orde had kunnen worden gesteld, toch heeft het mijn volledige instemming, dat de Minister de opleiding tot ziekenverzorgster er als het ware heeft uitgelicht. Ik geloof, dat hetgeen ik zoeven heb opgemerkt mijn standpunt in dezen duidelijk maakt.

Wel spreek ik de hoop uit, dat het niet al te lang meer zal duren, voordat de gehele verpleegstersopleiding vernieuwd zal worden en o.m. een preklinische periode van drie maanden in internaatverband voor alle leerling-verpleegsters en voor de leerlingen-ziekenverzorgsters zal kunnen worden ingesteld. Vooral ook voor de leerling-ziekenverzorgster wijst de Voorlopige Verplegingsraad er uitdrukkelijk op, dat juist voor haar de preklinische opleiding van enorm belang is.

Misschien heeft het ook wel enig voordeel, dat nu, doordat het wetsontwerp thans aan de orde is, meer ervaring kan worden opgedaan met de gehele opleiding van de ziekenverzorgster en haar tewerkstelling in ziekenhuizen, sanatoria en psychiatrische inrichtingen, voordat dus de gehele vernieuwde opleiding van verplegenden haar beslag krijgt. Wij kunnen daarmede misschien ons voordeel doen.

Ondanks de uitvoerige memorie van antwoord is voor mij nog steeds het reële verschil tussen de opleiding voor bejaardenverzorgster en van ziekenverzorgster niet helemaal duidelijk

geworden. Gesteld wordt, dat de opleiding niet dezelfde is; maar, staat er, weliswaar is de theorie van de opleiding tot bejaardenverzorgster nagenoeg gelijk aan die van de opleiding tot ziekenverzorgster, doch het praktijkgedeelte verschilt, omdat de opleidingen tot bejaardenverzorgster niet behoeven te worden gegeven in inrichtingen, die voldoen aan de eisen voor een opleiding tot ziekenverzorgster.

Voorts lees ik in de memorie van antwoord: een eventuele wettelijke regeling van de opleiding tot bejaardenverzorgster behoort tot de competentie van de Minister van Maatschappelijk Werk, daar door de Nederlandse Federatie voor Bejaardenzorg deze opleiding behartigd wordt. Deze federatie wordt door het Ministerie van Maatschappelijk Werk gesubsidieerd.

Voorts staat in de memorie van antwoord, dat de bejaardenverzorgster in een bejaardentehuis werkt en dat zij de dagelijkse zorg heeft voor de gezonde bejaarden. Ik mag dus wel constateren, dat het verschil in opleiding blijkbaar niet zeer groot is en dat het verschil in de aard van haar taak en tewerkstelling groot lijkt, maar in de praktijk is dit verschil belangrijk kleiner, omdat in de meeste bejaardentehuizen bejaarden worden opgenomen op medische of sociale indicatie, m.a.w. niet voor 100 pct. gezonde bejaarden. Bovendien vindt langzamerhand in de meeste bejaardencentra reactivering plaats ook voor gezonde bejaarden.

Ik zie nu twee mogelijkheden: de opleiding van bejaardenverzorgster, reeds bijna gelijk aan die van ziekenverzorgster, wordt hiermede gelijkgesteld, of er komt een aparte wettelijke regeling voor de opleiding tot bejaardenverzorgster. Er is m.i. alle aanleiding om ook de opleiding voor dit beroep wettelijk te regelen, omdat ik het gevoel heb, dat ook op dit terrein een grote verscheidenheid van opleidingen bestaat. Is bij de voorbereiding van dit wetsontwerp de opleiding voor de bejaardenverzorgster eigenlijk nooit ter sprake gekomen?

Het is ook belangrijk een bejaardenverzorgster een diploma en een behoorlijk geregelde opleiding te geven, omdat er een enorme behoefte bestaat aan behoorlijk opgeleide bejaardenverzorgsters. Wanneer dat diploma werd erkend, zou dat ongetwijfeld ook een stimulerende werking op het aanbod hebben.

Of rijkssubsidie verleend moet worden bij de financiering van de opleiding voor ziekenverzorgster is, zo blijkt uit het eindverslag, nog niet beslist. Dit betekent dus, dat alle extra-kosten, aan deze opleiding verbonden, in de verpleegprijzen zullen moeten worden opgenomen. In het rapport van de Voorlopige Verplegingsraad wordt met name op de wenselijkheid van subsidiëring van de opleidingsinrichtingen gewezen, terwijl straks de subsidiëring van de centrale opleidingsinstituten van ziekenverzorgsters om zo te zeggen vanzelfsprekend wordt geacht, omdat vergelijkbare opleidingen, zoals die tot kraam-, gezins- en kinderverzorgster en de eenvoudige opleiding tot bejaardenhulpster, ook met subsidie worden gegeven. Toch heb ik er wel begrip voor, dat, zoals in het eindverslag wordt gezegd, de gehele subsidiëring van de opleiding na de preklinische periode samenhangt met de opleiding van alle verplegenden. Wij zullen dus nog even geduld moeten hebben. Ik sluit mij geheel aan bij hetgeen de geachte afgevaardigde de heer De Vreeze heeft gezegd. Hij hoopte, dat deze Minister ook deze knoop zou doorhakken, omdat het om een moeilijk onderwerp gaat. Wanneer zal het zover zijn, dat de gehele opleiding voor verplegenden ter behandeling aan de Kamer zal worden voorgelegd?

Ten aanzien van de tewerkstelling wordt voorlopig eerst gedacht aan verpleeginrichtingen, ziekenhuizen, sanatoria en psychiatrische inrichtingen. In een volgende fase zullen aangewezen instellingen voor gezondheidszorg pas in aanmerking komen. In de toelichting wordt gezegd, dat dit een kwestie van nader zorg is. Kan de Minister de redenen opgeven, waarom deze mogelijkheid wordt uitgesteld? Kan hij ook zeggen, wanneer de tewerkstelling bij deze instellingen van gezondheidszorg dan wel kan worden verwacht?

Ten Broecke Hoekstra e.a.

De heer De Vreeze heeft een interessante opmerking gemaakt over de noodzaak van de aanstelling van deze ziekenverzorsters bij de instellingen van gezondheidszorg, omdat zoveel bejaarde en chronisch zieken thuis worden verpleegd. Deze krachten zullen daar waarschijnlijk van veel nut kunnen zijn. Ik zou mij gaarne willen aansluiten bij hetgeen hij heeft gezegd. Ik wil er ook op aandringen, dat er in deze sector experimenten worden genomen.

Wat de geachte afgevaardigde de heer Van Gelder over de artikelen 5 tot en met 7 heeft gezegd, was mij eigenlijk uit het hart gegrepen. Ik zat met dezelfde moeilijkheid. Wanneer dus nu volgens dit wetsontwerp een ziekenverzorster buiten de aangewezen inrichtingen werkt, dan verliest zij dus in feite het recht om haar titel te voeren en haar insigne te dragen. Dat is voor mij moeilijk te aanvaarden. Ik vraag mij trouwens af, hoe hierop in de praktijk enige controle mogelijk is. Een andere vraag is, of dit ook niet de waarde van het diploma-ziekenverzorster vermindert. Ik wacht overigens graag af, wat de Minister zal antwoorden op hetgeen de geachte afgevaardigden de heren Van Gelder en Lamberts naar voren hebben gebracht. Ik ben daar zeer benieuwd naar.

Gaarne zou ik van de bewindsman vernemen, of de mededeling in de memorie van antwoord, dat de suggestie voor het in het leven roepen van een vast orgaan van advies voor de Minister inzake alle vraagstukken, die met deze wettelijke regeling te maken hebben, hem aanspreekt en dat hij deze wil overwegen zodra dit wetsontwerp in het *Staatsblad* staat. Betekent dit, in duidelijker taal omgezet, dat zo'n orgaan er zal komen?

Ik heb gehoord, dat de heer De Vreeze een geheel andere suggestie heeft gedaan. Ook daar wacht ik het antwoord van de heer Minister gaarne op af.

Bij de vaststelling van de hoogte van de examengelden zal dus volgens de memorie van antwoord niet in de eerste plaats gestreefd worden naar het goedmaken van de examenkosten, maar tevens rekening worden gehouden met een bepaald plafond. Hoe hoog heeft de Minister dit plafond gedacht?

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil besluiten met de hoop uit te spreken, dat door de totstandkoming van een wettelijke regeling voor de eenvoudiger en kortere opleiding voor ziekenverzorsters en voor haar status een belangrijke bijdrage zal worden geleverd tot het inlopen van het tekort aan verplegenden, waarover de laatste tijd spectaculaire klachten gelukkig niet meer worden vernomen. Mogen de leerling-ziekenverzorsters ook spoedig kunnen profiteren van de driemaandelijks preklinische opleiding in internaatverband, wanneer de vernieuwing van de verpleegstersopleiding een feit is geworden!

De heer **Veerman** (A.R.P.): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb aan de opmerkingen van de voorafgaande sprekers weinig toe te voegen. Ik kan mij heel goed vinden in wat o.a. door de geachte afgevaardigde de heer Van Gelder is gezegd, om geen anderen te noemen.

Ik wil met name gaarne onderstrepen, dat door hem en anderen is gezegd over de artikelen 5, 6 en 7. Ik meen, dat de daarin neergelegde beperking maatschappelijk niet noodzakelijk is en voor de ziekenverzorsters, laat ik maar zeggen, niet gewenst. Ik zou het in het gevoelsvlak kunnen trekken en zeggen: niet plezierig.

Maatschappelijk niet noodzakelijk. Ook op dit moment is het aantal ziekenverzorsters, dat als freelance werkt, niet groot en meestal zal daar, waar zij werken, zeker regelmatig medisch toezicht aanwezig zijn. Ik meen dus, dat de risico's door het laten vervallen van deze bepalingen niet zo groot zullen zijn. Ik heb ook de heer De Vreeze horen zeggen, dat hier geen sprake is van een levensbelang uit een oogpunt van volksgezondheid. Als dat zo is, dan komt er meer nadruk op de andere kant te liggen, nl. dat voor de ziekenverzorsters deze beperking toch duidelijk een zekere discriminatie inhoudt. Ik geloof, dat het de waarde en de aantrekkelijkheid van het diploma

Veerman e. a.

bepaald zal vergroten, wanneer deze beperking zou kunnen vervallen.

Ik hoop zeer, mijnheer de Voorzitter, dat de minister deze gedachtengang zal kunnen aanvaarden. Als ik de memorie van antwoord goed heb begrepen, neemt hij de zaak niet zo zwaar. Hij zegt, dat het vereiste van werken onder toezicht anderszins

„toch ook weer niet zo uitgelegd behoeft te worden” — ik geloof, dat ik taalkundig niet mistast, wanneer ik zeg, dat daar een zeker bagatellisering in zit — „dat steeds nagegaan moet kunnen worden waar een geregisteerde ziekenverzorster werkt. Het zal in de kring van de ziekenverzorsters spoedig algemeen bekend zijn, dat zij ook elders dan in een aangewezen inrichting mogen gaan werken”

Minister **Veldkamp**: Ik dacht, dat er een element van overreding in zat.

De heer **Veerman** (A.R.P.): Ik wilde, dat ik de minister kon overreden om achter deze zin, zoals ik hem heb geciteerd, een punt te zetten. Maar er staat voorlopig een komma. Ik hoop, dat dit voorlopig het geval is, want in de zin die volgt — ik wil volledig citeren — staat:

„. doch dat zij dan de bevoegdheid verliezen die titel te voeren en het insigne te dragen.”

Die laatste woorden zouden er naar mijn gevoel niet moeten staan. Het lijkt mij een kleine, maar toch wel belangrijke stap om deze wat zware regeling van het toezicht te doen vervallen en ik zou de minister toch wel heel nadrukkelijk willen vragen zich te laten overreden door hetgeen hierover is gezegd.

De heer **Veldkamp**, Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid: Mijnheer de Voorzitter! Er is van alle zijden uit deze Kamer gesproken over de betekenis van de indiening van het onderhavige wetsontwerp en het heeft mij bijzonder verheugd, dat ik vanuit de Kamer heb mogen vernemen, dat men op de verschillende gronden, die ook in de schriftelijk gewisselde stukken naar voren zijn gekomen, met de totstandkoming van een regeling, als voorzien in het wetsontwerp, in algemene zin kan instemmen.

Ik heb er begrip voor, dat verschillende geachte afgevaardigden — ik denk aan de geachte afgevaardigde de heer De Vreeze en de geachte afgevaardigde mevrouw Ten Broecke Hoekstra — hun beschouwingen hebben geplaatst tegen de bredere achtergrond van samenhang van het beroep van de ziekenverzorster en het beroep van de verpleegster — de geachte afgevaardigde de heer Van Gelder heeft erop gewezen, dat er nog een heel gamma van beroepen is onder alle mogelijke benamingen — en ik heb er ook begrip voor, dat men nu weleens de definitieve wettelijke regeling van de ziekenverpleging tot stand zou willen zien komen.

Nu heeft de heer De Vreeze er al op gewezen, dat in de keuken — overigens een goede keuken — van de Voorlopige Verplegingsraad deze zaak nog op het vuur staat. Ik hoop met de geachte afgevaardigden, dat dit gerecht niet al te lang op het vuur blijft staan, want in dat geval hebben gerechten weleens de neiging wat aan te branden en dat komt in de regel de kwaliteit van het gerecht niet ten goede.

Intussen heeft de afzonderlijke behandeling van de onderhavige regeling het voordeel — verschillende geachte afgevaardigden hebben erop gewezen —, dat nu toch eigenlijk wel het specifieke van het beroep van ziekenverzorster en het belang van deszelfs wettelijke regeling speciaal onder de loep kan worden genomen. Ik ben het eens met verschillende geachte afgevaardigden — ik heb dit ook in de memorie van antwoord geschreven —, die op het eigene van het beroep van ziekenverzorster hebben gewezen, en ik hecht eraan mij aan te sluiten bij de verschillende geachte afgevaardigden, die hebben gezegd: dit is niet een beroep in de volksgezondheidssector van een minder gehalte dan het verpleegstersberoep, het is een an-

Minister Veldkamp

der beroep, het heeft een eigen karakter. Ik sluit mij daarbij graag aan.

Ik heb begrepen, dat over de gehele lijn het belang wordt ingezien van een behoorlijke van overheidswege erkende opleiding van ziekenverzorster. Het moge dan al waar zijn, dat men bezwaarlijk iemand kan verbieden verpleegkundige hulpkrachten op eigen wijze op te leiden, er staat tegenover, dat, indien van overheidswege bepaalde normen worden gesteld voor de opleiding van zodanige krachten en aan dezen met uitsluiting van anderen het recht wordt toegekend een bepaalde titel of benaming te voeren en een insigne te dragen, zoals b.v. bij de verplegenden het geval is, aangenomen mag worden, dat op de duur opleidingen tot ziekenverzorsters anders dan de van overheidswege erkende nauwelijks reden van bestaan zullen hebben. Het komt mij voor, dat evenals bij de opleiding van verplegenden het geval is, in de toekomst slechts één soort opleiding voor ziekenverzorsters zal bestaan. Over de samenhang met bejaardenverzorsters kom ik nog afzonderlijk te spreken. Dat regeling van de opleiding van overheidswege over de gehele linie als een behoefte wordt gevoeld, houdt uiteraard verband met de omvang, die het ziekenverzorgsterswezen in de loop van de laatste jaren heeft aangenomen. Het feit b.v., dat door de Federatie van verpleeginrichtingen voor langdurig zieken en de Katholieke Vereniging van verpleegtehuizen in totaal 210 diploma's aan 51 opleidingsinrichtingen werden uitgereikt in 1962, spreekt al voor zich zelf. Ik wil in dit verband aanhaken op de opmerking van de geachte afgevaardigde mejuffrouw Ten Broecke Hoekstra, die wees op het belangrijke aantal mensen, dat is opgeleid zonder dat er toezicht op de opleidingen is uitgeoefend. Zij heeft bepleit, dat deze mensen, die die opleidingen hebben gevolgd en diploma's hebben behaald, een cursus voor bijscholing zouden kunnen volgen. Ik wil gaarne mijn aandacht aan dat punt schenken. Het is niet zulk een gemakkelijk punt, maar ik wil gaarne nagaan wat op dit gebied kan worden gedaan.

Zo juist heb ik gesproken over het uitsluitend recht van het voeren van een bepaalde titel of benaming, die zou worden toegekend aan ziekenverzorsters, die aan van overheidswege erkende opleidingsinrichtingen zijn opgeleid. Daarmee kom ik aan het meest centrale punt, dat de discussie van heden heeft beheerst, nl. de systematiek van de wet. De geachte afgevaardigde mejuffrouw Ten Broecke Hoekstra heeft gezegd, dat hetgeen de geachte afgevaardigde de heer Van Gelder daarover heeft gezegd haar uit het hart is gegrepen. Ik had op het eerste gehoor de indruk, dat de geachte afgevaardigde de heer De Vreeze meer het idee had, dat hetgeen de geachte afgevaardigde de heer Van Gelder bepleitte uit het hart van de wet was gegrepen. Ik heb mij dan ook verheugd gevoeld, dat de geachte afgevaardigde de heer Lamberts een plank heeft uitgestoken om tot een oplossing te komen, maar ik had nog gelegenheid te zeggen, dat die plank van de geachte afgevaardigde een beetje een gebrekkige plank was en dat er kans was, dat, als men er overheen wandelde, men er door zou zakken. Ik bevind mij, nadat de geachte afgevaardigde de heer Veerman zich heeft aangesloten bij de beschouwingen van de geachte afgevaardigde de heer Van Gelder, eigenlijk met de geachte afgevaardigde de heer De Vreeze tegenover de anderen, die het woord hebben gevoerd over het systeem van de wet. De geachte afgevaardigde de heer De Vreeze heeft gezegd, dat er geen levensbelang van onze volksgezondheid is gemoeid met de vraag, of men in dit wetsontwerp de artikelen 5, 6 en 7 handhaaft. Hier is niet zo iets aan de hand als b.v. een dreigende, in omvang toenemende tyfusepidemie. Dit is natuurlijk niet het geval.

Anderzijds moeten wij de wettelijke regelingen, die wij met elkaar in gemeen overleg tot stand brengen, op hun doelmatigheid beschouwen.

Het komt mij voor, dat de regeling, zoals deze in het wetsontwerp is voorzien — tijdens de voorbereiding is hierover verschil van mening geweest: de Voorlopige Verplegingsraad vond dit een juiste gedachtengang, de Centrale Raad voor de Volksgezondheid hechtte daar niet zo aan in deze

vorm —, bijzonder doelmatig is, wanneer wij zien naar dit jonge beroep van ziekenverzorster. Het verheugt mij, dat de geachte afgevaardigde de heer De Vreeze daarop nog eens zo duidelijk de nadruk heeft gelegd. Hij heeft dit nog eens vergeleken met de situatie, die wij kennen in de wereld van de kraamzorg; hij heeft deze situatie vergeleken met die van de kraamverzorgsters. Ik weet wel, dat die zaak niet wettelijk is geregeld. Men kan het een soort eigen recht noemen van deze maatschappelijke organisaties. Het feit, dat in deze maatschappelijke organisaties — ik meen ook, dat dit ten dele bij de gezinsverzorging het geval is — een soort eigen recht naar voren komt, is iets, waaraan ik mij als medewetgever als figuur graag spiegel. Datgene, wat uit de maatschappij op natuurlijke wijze naar voren komt, lijkt mij altijd iets om in het recht bij aan te sluiten. Dit hebben wij eigenlijk ook gedaan bij het systeem van het onderhavige wetsontwerp.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb de Kamer voorgesteld, het recht op de benaming „ziekenverzorster” en het dragen van het insigne niet, zoals bij de verpleegsters het geval is, te koppelen aan het diploma. Daarmee heb ik een bijzondere bedoeling gehad. Ik zal die bedoeling, om misverstand te voorkomen, nog eens duidelijk onderstrepen. Indien men bij de ziekenverzorsters het recht op het voeren van de benaming zou koppelen aan het diploma of, wat hetzelfde is, zou koppelen aan het met goed gevolg afgelegd hebben van een examen, zou dat moeten inhouden, dat zij te allen tijde het recht zouden hebben zich „ziekenverzorster” te noemen, onverschillig waar en onder welke omstandigheden zij hun beroep uitoefenden.

Het zal de geachte afgevaardigde mejuffrouw Ten Broecke Hoekstra opvallen, hoe ik steeds de vrouwelijke benaming van het beroep naar voren breng. Ik kom over de mannelijke benaming nog nader te spreken.

Mijnheer de President! Dit lijkt mij niet verstandig. Het lijkt mij niet verstandig deze weg te gaan. Het komt mij gewent voor, dat deze betrekkelijk eenvoudig opgeleide kracht niet op eigen gelegenheid een verpleegkundig beroep uitoefent, doch dat dit onder zo goed mogelijk toezicht geschiedt; zij is er nl. niet voor opgeleid om zelfstandig te werken, om zonder toezicht deze werkzaamheden te verrichten, terwijl er ook veel voor te zeggen valt, dat men de uitoefening van dit beroep op enigerlei wijze in een bepaalde richting stuwt, met name dat men er zoveel mogelijk zorg voor draagt, dat de ziekenverzorster daar wordt ingezet, waar de meeste behoefte bestaat aan deze hulpkracht en waar zij het beste tot haar recht komt. Daarbij denk ik met de geachte afgevaardigde de heer Lamberts natuurlijk in de eerste plaats aan de verpleeginrichtingen. Dit was ook de suggestie in de loopplank van de geachte afgevaardigde de heer Lamberts.

Ik wil niet zeggen, dat er op een gegeven moment in de wijkverpleging geen behoefte aan ziekenverzorsters zou bestaan. Het komt mij echter voor dat het inzetten van een ziekenverzorster in de wijk niet het meest urgente vraagstuk is.

Ik teken daarbij onmiddellijk aan — de geachte afgevaardigde de heer De Vreeze heeft een interessante suggestie gedaan: ook de geachte afgevaardigde mejuffrouw Ten Broecke Hoekstra heeft daarover gesproken —, dat het zijn nut kan hebben experimenteel toch ook in deze richting te werken. Ik zou, wat mij betreft, bijzonder graag aan zo'n experiment willen meewerken.

Ik herinner eraan — hoewel ten overvloede, want het zal de geachte afgevaardigden de heren De Vreeze en Van Gelder bekend zijn —, dat over deze zaken ten departemente een bespreking heeft plaatsgehad, in welke bespreking men van oordeel was, dat het niet het meest urgente probleem was, maar ik erken intussen, dat het nut kan hebben om die zaak eens experimenteel te benaderen. Ten einde te bereiken, dat men de beroepsuitoefening van de ziekenverzorster in een bepaalde richting stuwt, heeft men, geloof ik, toch een bepaalde sanctie. Daar gebleken is, dat tot een stelsel van be-

Minister Veldkamp

roepsbescherming, net zo min als bij de verplegenden, kon worden overgegaan, moest men wel zijn toevlucht nemen tot het stelsel van titelbescherming en tevens tot het stelsel, waarbij het recht op het voeren van de benaming van ziekenverzorgster en het dragen van het insigne onder bepaalde omstandigheden de ziekenverzorgster zou kunnen worden ontnomen. Nu komt het mij toch voor — ik geloof, dat wij de zaken ook niet zwaarder moeten tillen dan zij zijn —, dat de vrijheid van werken — ik trek nu nog eens de vergelijking met kraamverzorgsters en gezinsverzorgsters — hierbij niet noemenswaard in het gedrang komt. Er geschiedt immers niet anders dan dat wordt getracht zoveel mogelijk het „particulieren” — men noemt het ook wel het „wilde werken”, maar ik vind dit zulk een rare term — te voorkomen, zodat dus zoveel mogelijk ziekenverzorgsters worden ingezet daar, waar de grootste behoefte aan deze krachten bestaat, waar zij het best tot hun recht kunnen komen en waar het vereiste toezicht op de werkzaamheden kan worden uitgeoefend en in het belang van de patiënten en in het belang toch ook van de ziekenverzorgsters zelf.

Wat het toezicht betreft, mijnheer de Voorzitter, het feit, dat die krachten niet zelfstandig te werk gaan, houdt op zich zelf mijns inziens niets denigerends in. Ook al in gesprekken met sommige geachte afgevaardigden heb ik gezegd, dat wij eigenlijk ook bij de paramedische beroepen in de wettelijke regeling de figuur kennen, dat degene, die een paramedisch beroep uitoefent, dit werk alleen maar mag vervullen, wanneer hij onder de voorwaarden, omschreven in een algemene maatregel van bestuur, het werk verricht onder toezicht, onder aanwijzing en onder verwijzing van een arts. Daarin ligt dus ook een beperking van het geheel zelfstandig werken van de paramedische hulpkracht, een element, dat verleden week in de Eerste Kamer bij de geachte afgevaardigde prof. Querido de vraag deed opwellen, of juist het minder zelfstandig-zijn van de beoefenaar van het paramedisch beroep niet een beperking diende in te houden met betrekking tot het regelen van het paramedische tuchtrecht, omdat eigenlijk in het nobile officium, het vrije, zelfstandige beroep, de grondslag is gegeven voor een eigen tuchtrecht.

De heer **Lamberts** (P.v.d.A.): Excellentie, het is juist de moeilijkheid, dat niet iedereen ervan overtuigd is, dat dit toezicht er moet zijn, en dat met name in deze Kamer diverse sprekers zich in die zin geuit hebben.

Minister **Veldkamp**: Mijnheer de Voorzitter, ik tracht nu juist om de geachte afgevaardigde tot de overtuiging te brengen, dat het wel van bijzonder veel betekenis is; daarvoor dient, dacht ik, dit gemeen overleg. Alhoewel men niet altijd veel succes heeft met gemeen overleg, wanneer men bepaalde suggesties heeft van de zijde van de regering — dit leert men af en toe wel —, zijn er toch omstandigheden, waarin dat gemeen overleg resultaat heeft, en ik heb nog steeds de moed niet opgegeven, dat het nu bij de wettelijke voorschriften inzake ziekenverzorgers en ziekenverzorgsters zal kunnen lukken.

De heer **Lamberts** (P.v.d.A.): Maar dan komt het nu nog, die argumentatie.

Minister **Veldkamp**: Indien een ziekenverzorgster met alle geweld op eigen gelegenheid zal willen werken, dan verzet de wet zich daar helemaal niet tegen. Zij moet er dan alleen zorg voor dragen, dat zij zich niet aandient als ziekenverzorgster en het insigne niet draagt, want de wet beoogt nu juist te bereiken, dat degenen, die zich geplaatst zien tegenover een ziekenverzorgster of ziekenverzorgster, die zich als zodanig aandient, ook de overtuiging heeft, dat het een kracht is, die onder toezicht staat, die een opleiding heeft gehad en in bepaalde organisaties werkzaam is en in dat opzicht een zo goed en adequaat mogelijke verpleging kan geven in het belang van de patiënt.

Ik zou een beroep willen doen op de geachte afgevaardigden, die naar het hart van de wet, de artikelen 5 tot en met 7, hebben getast, om zich, gehoord deze nadere argumentatie en deze vergelijking met andere sectoren van het medische recht, daarop nog eens te bezinnen. Het zou mij in ieder geval verheugen, wanneer ik in tweede termijn mocht vernemen, dat men vrede met deze regeling kan hebben, totdat b.v. de definitieve regeling van de ziekenverpleging een feit zal zijn. Het is immers duidelijk, dat, wanneer die zaak aan de orde komt, wij al dit soort van vraagstukken in hun onderlinge afbakening moeten bekijken. Juist omdat wij hier met een beginnend en jong beroep te doen hebben, zou ik er veel voor voelen die weg dan ook op te gaan.

De geachte afgevaardigden de heren Van Gelder, De Vreeze en mejuffrouw Ten Broecke Hoekstra hebben de aandacht gevestigd op de subsidiëring van de opleiding. Nu bevind ik mij naar twee kanten in een moeilijkheid met betrekking tot deze zaak. Aan de ene kant heeft men de subsidiëring van de opleiding voor ziekenverzorgers en ziekenverzorgsters vergeleken met de subsidiëring van de opleiding van bejaardenverzorgsters. Men heeft gezegd, dat op het Departement van Maatschappelijk Werk dit soort van subsidiëringen meer voorkomt. De geachte afgevaardigde de heer Van Gelder heeft mij dat al eens eerder voorgehouden. Ik heb toen gezegd, dat ik dat vraagstuk zou bezien. Ik vind, dat er in de subsidiëring van dit soort van activiteiten een evenwicht moet zijn. Ik ben dus bereid dit na te gaan, maar ik heb daar natuurlijk niet zo heel veel tijd meer voor. Ik wil dat in ieder geval wel in gang zetten. Ook voor dit soort van vraagstukken eindigt over zes weken de mogelijkheid ze deugdelijk te onderzoeken. Zo bevind ik mij naar twee kanten in moeilijkheden.

De geachte afgevaardigde de heer Van Gelder heeft gevraagd welke mysterieuze overwegingen de Minister hebben bewogen om in plaats van: wettelijke regeling inzake ziekenverzorgsters en ziekenverzorgers in het wetsontwerp te zetten: wettelijke voorschriften inzake ziekenverzorgers en ziekenverzorgsters. Nu is het voor een minister heel moeilijk om in alle omstandigheden alle overwegingen naar voren te brengen. Ik voel mij in te moeilijke omstandigheden om deze mysterieuze sluier op te lichten. Het heeft iets te maken met wetgevingssystematiek. Er zijn tal van wetten, waarin voor beroepen slechts de mannelijke vorm wordt aangeduid. Kennelijk is de wetgever uitgegaan van dezelfde opvatting als die van de vroegere Leidse hoogleraar in het oud-Romeinse recht, die gewend was zijn colleges te beginnen met het woord „viri” (mannen) en op een goede dag, toen hij een schuchter meisje in de zaal zag zitten, eraan toevoegde „utriusque sexus”. Dat is in de wetgeving ook vaak het geval geweest. Nu schijnt het zo te zijn, dat, wanneer men van een bepaald beroep het mannelijk en vrouwelijk tegelijk hanteert, men niet de beleefdheid in acht neemt, die men in het burgerlijke verkeer betracht, maar dat men daar een meer juridische systematiek betracht. Men zet daar nl. het mannelijk voor het vrouwelijk. Iets van deze mysterieuze sluier heb ik dus wel kunnen oplichten.

De geachte afgevaardigde de heer Lamberts heeft gepleit voor een goede salariëring van de ziekenverzorgsters. Het staat wel enigszins buiten de sfeer van dit wetsontwerp; het moet mijns inziens in het gehele kader van de beroepsuitoefening in de volksgezondheid de aandacht hebben.

De geachte afgevaardigde de heer De Vreeze heeft, evenals de geachte afgevaardigde mejuffrouw Ten Broecke Hoekstra, gesproken over het permanente orgaan, waarover in het voorlopig verslag en de memorie van antwoord is gesproken. Ik geloof, dat er veel zit in de suggestie van de geachte afgevaardigde de heer De Vreeze, nl. om nu niet weer een nieuw lichaam te creëren, maar om te zien op welke wijze wij dat zouden kunnen aanpakken, hetzij bij de Voorlopige Verplegingsraad, hetzij bij de Centrale Raad voor de Volksgezondheid en ons erop beraden, of die lichamen daarvoor voldoende zijn samengesteld. Ik wil dat graag doen.

Minister Veldkamp e. a.

Ik kom ten slotte nog op een opmerking van de geachte afgevaardigde mejuffrouw Ten Broecke Hoekstra, die mij heeft gevraagd naar de hoogte van de examengelden. Ik ben daar wat huiverig voor. De geachte afgevaardigde heeft gevraagd: Wat is het plafond van de examenkosten? De geachte afgevaardigde zal hebben bedoeld: Wat is eigenlijk het plafond van de examengelden, die de belanghebbenden zelf moeten betalen? Mijnheer de Voorzitter, in de korte tijd, die ik heb gehad om dat na te zoeken, ben ik op bedragen van f 10 tot f 15 gekomen, maar ik zou daar niet mijn hand voor in het vuur willen steken, op gevaar af, dat ik een ziekenverzorgster nodig zou kunnen hebben.

De heer **Van Gelder** (C.H.U.): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben de bewindsman dankbaar voor zijn uitvoerige beantwoording van de opmerkingen, die door mij zijn gemaakt. Ik zou willen beginnen met een mogelijk misverstand weg te werken. Toen ik een opmerking maakte over subsidiëring, was daar bepaaldelijk geen verwijt, zelfs geen bedekt verwijt aan het adres van de bewindsman in begrepen, wiens activiteiten op dit gebied ik ken.

De geachte bewindsman heeft gesteld, dat bij een eventueel vervallen van de artikelen 5-7 van het wetsontwerp het hart uit het wetsontwerp zou worden gehaald. Ik ben eerder bang, dat die artikelen iets te maken hebben met de achillespees van het wetsontwerp. Ik dacht, dat het hart van het wetsontwerp was, dat hier een erkenning van een diploma, van een opleiding en het bieden van een status aan de ziekenverzorgsters plaatsvond en dat de kwestie van het toezicht een zuiver bijkomend verschijnsel was.

Er is gezegd, dat men met dit jonge beroep voorzichtig moet omgaan en dat men toezicht moet laten houden. Ik ben geneigd te stellen, zoals ik ook in eerste instantie heb gedaan, dat men hiermede de opleiding, die men juist wil erkennen, al dadelijk devalueert, dat men het begrip ziekenverzorgster devalueert, terwijl men aan de ziekenverzorgster juist een status wil geven.

Als voorbeeld is de kraamzorg aangehaald. Ik raen juist, dat het merkwaardig is, dat men nooit tot een wettelijke regeling van het toezicht daarop is gekomen en dit op de een of andere wijze ondershands pleegt te geschieden. Ik meen voorts, dat, wanneer men dit toezicht in casu in een wetsontwerp neerlegt, dit toch eigenlijk een principiële beslissing betekent, die ik niet voor mijn rekening zou willen nemen.

Wanneer men een vergelijking treft met de uitoefening van het paramedische beroep, dat dan op aanwijzing, verwijzing of, ik meen, onder toezicht kan geschieden, dan is het toch wel duidelijk, dat hier niet altijd toezicht plaatsvindt, maar dat hier ook verwijzing of aanwijzing en dan verder zelfstandig behandelen plaatsvindt. Ik meen daarom, dat ook dit voorbeeld ons weinig aanknopingspunten biedt.

Al met al meen ik, mijnheer de Voorzitter, dat er helemaal geen bezwaar tegen is, wanneer men de titel ziekenverzorgster alleen koppelt aan het diploma. Dit zal dan met zich brengen, dat de gediplomeerde zich te allen tijde ziekenverzorgster zal

Van Gelder e. a.

kunnen blijven noemen. Ik meen, dat de opleiding, zoals die nu is gecreëerd en die trouwens dan nog zal moeten worden erkend en zal kunnen worden gezien van geval tot geval, voldoende waarborg biedt, althans voldoende waarborg moet bieden.

Mijnheer de Voorzitter! Nu is het zo, dat, wanneer de artikelen 5 tot en met 7, die toch wel een zelfstandig deel van dit wetsontwerp zijn, zouden komen te vervallen of niet zouden worden aanvaard, dit zou betekenen, dat er ook weinig aanleiding bestaat om de inschrijving te handhaven. Nu heb ik een aantal amendementen gereed gemaakt, die, naar ik geloof, bij u reeds ter tafel liggen, die de eventueel verder nodige wijzigingen in de verschillende artikelen aanbrengen, waarmee dan een volledig geheel zal zijn verkregen en waarmee ook die inschrijving dan zal zijn vervallen. Ik laat de techniek van de behandeling en van eventuele stemmingen over de artikelen uiteraard graag aan u over, mijnheer de Voorzitter, maar wanneer het eenmaal zo ver is, dat de desbetreffende artikelen 5-7 dan niet gehandhaafd zullen blijken te worden, dan is er aanleiding de verschillende amendementen in behandeling en eventueel in stemming te brengen.

Mejuffrouw **Ten Broecke Hoekstra** (V.V.D.): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nog even opmerken, dat ik mij helemaal kan aansluiten bij hetgeen de heer Van Gelder zo juist naar voren heeft gebracht, zodat de minister mij tot mijn grote spijt niet heeft kunnen overtuigen en ik derhalve graag zou zien, dat de desbetreffende wijzigingen wel zouden worden aangebracht.

De vergadering wordt te 21.25 uur geschorst en te 21.36 uur hervat.

De heer **Veldkamp**, Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid: Mijnheer de Voorzitter! Mijn dupliek zal kort zijn. Ik betreur het, dat het de regering vandaag andermaal niet is gelukt een belangrijk deel van de Kamer tot een ander inzicht te brengen en nu op het stuk van de systematiek van het wetsontwerp inzake ziekenverzorger en ziekenverzorgsters. Ik blijf tegen de gedachtengang van de geachte afgevaardigde de heer Van Gelder bezwaren koesteren op de overwegingen, die door de geachte afgevaardigde de heer De Vreeze en mij zijn uiteengezet. Ik heb geen nieuwe argumenten aan mijn betoog in eerste termijn toe te voegen.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De **Voorzitter**: Het komt mij gewenst voor, dat de Kamer en de regering in de gelegenheid worden gesteld zich te bezinnen op de gevolgen, die een eventuele aanneming van het amendement van de heer Van Gelder c.s. op artikel 2, lid 1, voor de overige artikelen van het wetsontwerp zal hebben.

Ik stel daarom aan de Kamer voor, de verdere behandeling van het wetsontwerp te doen plaatsvinden op een nader te bepalen dag.

Daartoe wordt besloten.